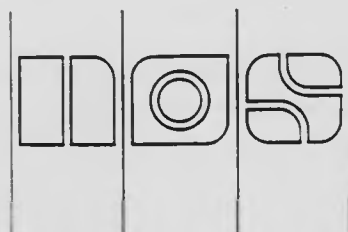

MEERJARENPLAN 1992-1996 NEDERLANDSE PUBLIEKE OMROEP

DEEL II: RADIO

NOS-Bestuur
Hilversum, 20 maart 1992

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Nederlandse Omroepprogramma Stichting

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
telefoon: ~~24 37 36~~ ~~24 37 37~~ ~~24 37 38~~ 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

22 APR. 2004		
--------------	--	--

VERANTWOORDING DEEL II: RADIO

Het NOS-bestuur is ervan overtuigd dat bij ongewijzigd beleid de Landelijke Publieke Radio in korte termijn nog verder aan betekenis zal inboeten.

Sinds de verschijning van de televisie is de functie van de radio ingrijpend gewijzigd. Ook gaat het publiek anders met het medium om.

Het luisteren naar de radio is over de laatste jaren betrekkelijk constant gebleven, maar daarbinnen is de beluistering van de landelijke publieke radio drastisch teruggelopen ten gunste van regionale en commerciële zenders. Door deze ontwikkeling zal de landelijke publieke omroep bij gelijkblijvend beleid in de nabije toekomst een substantieel deel van de markt van adverteerders verliezen en daarmee inkomsten derven.

- 1) het luisteraandeel van de landelijke publieke radio is tussen 1988 en 1991 (novembermetingen) met bijna 30 procent teruggevallen:

<u>1988</u>	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>
87%	78%	70%	59%

- 2) de concurrentie van commerciële stations op de kabel en via restfrequenties, de introductie van reclame bij regionale en lokale radio, de vanuit de politiek geopperde mogelijkheid tot toewijzing van publieke radiozenders aan commerciële exploitatie en de gevolgen van dit alles voor de omroepinkomsten maken de financiële toekomst uiterst ongewis.

Geprognostiseerde gevolgen van beschikbaarstelling van bijvoorbeeld twee AM-zenders aan commerciële gezadigden voor STER-radio (in miljoenen gulden):

<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>
95,0	54,0	54,0	56,0

De landelijke publieke radio heeft tot nu toe te weinig gedaan om deze ontwikkeling te keren.

De minister van WVC ziet de toekomst met zoveel zorg tegemoet dat zij bereid bleek een extern advies mogelijk te maken.

Het NOS-Bestuur heeft echter besloten van dit aanbod vooralsnog geen gebruik te maken en zelf de benodigde maatregelen te nemen.

De reorganisatie van de radio vraagt om een eigen benadering.

Zij kan niet verlopen langs dezelfde lijnen die voor de televisie zijn getrokken. De radio is een eigenstandig medium met eigen wetten en werkwijzen, terwijl ook de aparte ontwikkeling die de radio heeft doorgemaakt om een eigen aanpak vragen.

Overigens is de hoofddoelstelling die voor de reorganisatie van de televisie geldt dezelfde als die welke het NOS-bestuur voor de radio kiest:

de herwinning van de aantrekkelijkheid van het publieke bestel door een kwalitatieve, zich onderscheidende verbetering van de programma's. Dat wordt bereikt door beter in te spelen op het veranderend luistergedrag, door efficiencyverbetering en door intensieve samenwerking van zendgemachtigden.

Deze versterking kan alleen worden gerealiseerd wanneer voor de publieke omroep een samenhangend beleid wordt ontwikkeld, eerst en vooral op landelijk en regionaal niveau, maar ook op internationaal en lokaal vlak.

Het unanieme besluit van het NOS-Bestuur dd. 20 maart 1992 is als bijlage 9 aan dit Meerjarenplan toegevoegd.

INHOUDSOPGAVE

I.	INLEIDING	5
I.1.	Algemeen	5
I.2	Veranderde functie radio	5
I.2.1	Categoriale zenders	6
I.2.2	Zenderkleuring	7
I.2.3	Publieksverwachting	8
I.2.4	Publieke functie	8
I.2.5	Het dilemma van de zendgemachtigden	9
I.3	Relatie met de TV	9
I.3.1	Overeenkomsten	10
I.3.2	Verschillen	10
I.4	Gebrekkige beslissingsbevoegdheden.	11
II.	UITGANGSSITUATIE	14
II.1	Radiobeluistering neemt af	14
II.2	Marktaandeel loopt terug	14
II.3	Commerciële concurrentie neemt toe	15
II.4	Aanbod en afname sporen niet	15
II.5	Omroeptrouw in discussie	16
II.6	Herkenbaarheid belangrijker.	16
II.7	Verwachting: verdere daling marktaandeel.	17
III.	ONTWIKKELINGEN	18
III.1	Technische ontwikkelingen	19
III.1.1	Inleiding.	19
III.1.2	Digitalisering.	19
III.1.3	Digitale radio	20
III.1.3.1	Digitale satellietradio	20
III.1.3.2	Digitale kabelradio	20
III.1.3.3	Digitale radio via aardse zenders (DAB)	21

III.1.4	Toekomst huidige zendmiddelen	22
III.1.4.1	FM-zenders	22
III.1.4.2	AM-zenders	23
III.1.5.	Gebruik restcapaciteit	23
III.1.5.1	Radio-data	23
III.1.6	Frequentiebeleid	24
III.1.7	Programmaproductie	25
III.I.8	Samenvatting en conclusies	25
III.2	POLITIEKE ONTWIKKELINGEN	27
III.2.1	Zendertoedeling	27
IV.	MISSIE	31
IV.1	Algemeen.	31
IV.2	Toelichting	32
V	HET VERANDERINGSPROCES	35
V.1	Inleiding	35
V.2	Zenders	35
V.3	Kenmerken van programmaversterking	35
V.4	Blijvende kritiek ondanks verbeteringen	36
V.5	Alternatieven	37
V.5.1	Eigen station	38
V.5.2	Cluster-stations	38
V.5.3	Vier plus model	39
V.5.4	Vijf plus een model	39
V.5.5	Vijf plus twee model	40
V.5.6	Voorkeursmodel	41
	a. horizontale programmering	41
	b. zenderredactie	41
	c. fasering	43
	d. herkenbaarheid van de zendgemachtigden	44

VI.	PROFIELEN RADIOSTATIONS	45
VI.1	Uitgangspunten voor de programmering	45
VI.2.	Modellen voor een mogelijke stilering van de vijf zenders.	46
VI.3	Radio 1 - Nieuws en Actualiteiten	46
VI. 4	Radio 2 - Gemengde programmering met familiaal karakter	48
VI.5	Radio 3 - Pop	49
VI.6	Radio 4 - Klassiek	51
VI.7	Radio 5 - Geprofileerde informatie	52
VI.8	Bedrijfstijden	54
VI.9	Indelingssystematiek	55
VI.10	Publiciteit en promotie	56
VII.	MIDDELEN	57
VII.1	Zenderbehoefte voor de komende 10 jaar	57
VII.2	STER-regime	57
VII. 3	Samenwerking met regionale omroep en Wereldomroep	58
VII.3.1	Regionale omroep	58
VII.3.2	Wereldomroep	59
VII.3.3	Mogelijkheden tot samenwerking	59
VIII.	FINANCIËLE IMPLICATIES	62
VIII.1	Inleiding	62
VIII.2	Uitgangspunten financiering	62
VIII.3	Handhaving huidige 5 stations essentieel	64
VIII.4.	Conclusies ten aanzien van financiële implicaties	66
IX	BESLUIT	68
BIJLAGEN		69

I. INLEIDING

I. INLEIDING

I.1. Algemeen

De herstructurering van het Nederlandse publieke radiobestel staat al jaren op de politieke en bestuurlijke agenda. Daarvan getuigt een dikke map met rapporten en adviezen die door de verschillende zendgemachtigden, door de Programmaraad en door een aantal de radio goedgezinde buitenstaanders zijn aangereikt. Al deze rapporten dringen aan op een ingrijpende reorganisatie van de radio. Ook de Minister van WVC en de verschillende fracties in de Tweede Kamer hebben bij herhaling op een dergelijke reorganisatie aangedrongen. (Bijlage 8)

Zo een reorganisatie - daarover is iedereen het eens - dient:

- aan te sluiten bij de veranderde functie van de radio;
- de belangen van het luisterende publiek voorop te stellen en de kwaliteit van het programma-aanbod (opnieuw) tot de eerste prioriteit van de radio-omroep te maken;
- een zekere samenhang te vertonen met de plannen die voor de publieke televisie worden gesmeed;
- een antwoord te zijn op de toenemende concurrentie.

I.2 Veranderde functie radio

De functie van het medium radio is in de na-oorlogse periode sterk veranderd.

Tot het midden van de jaren zestig was de radiosituatie betrekkelijk stabiel. De omroeporganisaties deelden volgens een vast stramien twee Hilversumse zenders en ontmoetten daarbij de exclusieve aandacht van een bewust luisterend publiek.

De radio was het familiemedium bij uitstek dat op beide zenders een gemengd programma verzorgde.

In de verzuilde samenleving fungeerde de radio zowel als emancipatie-instrument voor verschillende groeperingen als ook als integratiemiddel door zijn landelijke, aan zuilgrenzen voorbijgaand bereik.

De opkomst van de televisie schoof de radio als gezinsmedium naar de achtergrond.

Deze ontwikkeling komt duidelijk tot uiting bij een programma-categorie die bij uitstek in de huiselijke kring geconsumeerd wordt: drama. 'Samen rond het toestel' heeft voortaan vooral betrekking op televisie.

Ook de emancipatorische en integrerende functies van de radio werden voor een groot deel door de televisie verdrongen. De radio blijft echter van groot belang voor de snelle nieuwsvoorziening, voor programma's van langere adem en voor ontspanning.

I.2.1 Categoriale zenders

In 1965 waren er twee gebeurtenissen die het einde markeerden van de tot dan toe bestaande radiosituatie:

- de start van de televisiezender Nederland 2 onderstreepte de genoemde opmars van de televisie als gezinsmedium die de radio definitief naar de achtergrond verwees.

- de komst van het 'categoriale' Hilversum 3 als antwoord op het succes van met name Radio Veronica betekende interne concurrentie voor de twee Hilversumse zenders die al sinds de jaren twintig een gemengd programma verzorgden.

Na een aanloopperiode blijken de verschuivingen enorm, en daalt het luistertijdaandeel van Hilversum 1 en 2 met de helft ten gunste van Hilversum 3.

In 1975 start een tweede categoriale zender: Hilversum 4 voor klassieke muziek en cultuur. Het onderstreept de wil van de omroep om deze bij uitstek publieke taak van de omroep te versterken. De belangstelling voor deze zender is naar zijn aard bescheiden, maar de invloed op het Nederlandse muzikleven onmiskenbaar. De radio op 4 fungeert niet alleen als doorgeefluik maar levert ook een eigen bijdrage aan het Nederlandse muzikleven.

De ingebruikneming van Radio 3 en 4 was geen louter defensief besluit van een in het nauw gedreven omroep. Beide stations zijn een erkenning van nieuw luistergedrag bij het publiek, en van de algemeen aanvaarde taak van de publieke omroep om voor het hele publiek een volledig programma te brengen.

De gevarieerde concurrentie van TV en nieuwe radio-initiatieven heeft de omroep geholpen om de omvang en de aard van zijn werk beter te zien.

Vanaf 1975 neemt ook de belangstelling voor het fenomeen regionale radio sterk toe. Aan het eind van de oorlog ontstaan als legerzenders en lang bekeken als voorbijgaande

folklore blijkt streekradio vanaf de jaren zeventig aan te sluiten bij de groeiende maatschappelijke behoefte aan schaalverkleining.

In 1976 ontstaan, los van de NOS, STAD-Amsterdam en SROB-Brabant. In 1977 wordt de RONO opgesplitst en maken - binnen NOS-verband - Radio Noord, Oost en Friesland hun opwachting.

I.2.2 Zenderkleuring

In 1978 besluit het NOS-Bestuur tot een experiment met 'zenderkleuring' op alle zenders.

De directe aanleiding om aan de op dat moment bestaande indeling met twee huiszenders en twee gestileerde zenders een einde te maken is het groeiende inzicht dat het publiek aan gestileerde zenders de voorkeur geeft boven 'huiszenders'.

Het luistertijdaandeel van Hilversum 1 en 2 is in vijf jaar teruggelopen van 42 procent (1970) naar 28 procent (1975), terwijl in dezelfde periode het aandeel van Hilversum 3 steeg van 31 naar 66 procent.

Een duidelijker illustratie van de publieksvoorkeur voor stilering boven huiszenders is nauwelijks denkbaar.

Hoewel het hier interne verschuivingen betrof, achtte het NOS-Bestuur een meer evenredige verdeling van de belangstelling over de zenders geboden, een doelstelling die ook gerealiseerd werd dankzij een zekere mate van zenderkleuring op alle zenders.

In 1984 tenslotte besluit het NOS-Bestuur tot de zenderindeling zoals we die thans kennen.

Er komt een vijfde radiozender om plaats te bieden aan de toegenomen behoefte van doelgroepen aan meer zendtijd en om de consequente kleuring van met name Radio 1 en 2 mogelijk te maken. Radio 1 wordt de nieuws- en actualiteitenzender, te programmeren in samenwerking met de regionale omroepen, en Radio 2 de gevarieerde zender.

In de tweede helft van de jaren tachtig neemt de concurrentie van externe publieke en commerciële stations nog sterker toe.

In eerste instantie betreft het hier de groei van de regionale publieke omroep; er ontstaat een landelijke bedekking met 13 stations en ook de zendtijd neemt fors toe.

Vervolgens is er de opkomst van meest commerciële kabelradiostations, Radio 10, Sky Radio en RTL, die nu bovendien via de restfrequenties in de ether beluisterbaar zijn geworden.

Ook de lokale radio is in deze periode sterk in opmars.

1.2.3 Publieksverwachting

De veranderde functie van de radio vloeit in wezen voort uit de verandering van de verwachtingspatronen bij het publiek die tot uitdrukking komen in een ander gebruik van het medium.

Dit gebruik laat zien dat het grote publiek van de radio primair ontspanning en actuele informatie verwacht, en dat daarnaast een veelvoud van kleinere groepen behoefte heeft aan cultuur, educatie en achtergrondprogramma's.

Uit de cijfers blijkt dat zich een revolutie in de radiobeluistering heeft voorgedaan.

Radioluisteren is een activiteit geworden die overal plaatsvindt (tot in de auto) en vaak wordt gecombineerd met andere activiteiten. Er wordt voortaan vooral per station geluisterd en veel minder per programma.

Gidsgebruik voor radiodoeleinden wordt minder, de vraag naar homogeen en voorspelbaar geordend programma-aanbod steeds groter. 's Avonds wordt nog slechts 20 minuten naar de radio geluisterd, tegenover 114 minuten televisiegebruik.

Maar als snel medium blijft de radio populair voor de informatievoorziening, terwijl de grote hoeveelheid radiozendtijd het ook mogelijk maakt om langere achtergrondprogramma's te maken.

Zo blijft de radio, over de hele dag gemeten, toch het meest gebruikte medium. Zijn grootste kracht ligt in zijn snelheid en alomtegenwoordigheid, zowel thuis als onderweg, alsmede in de combinatiemogelijkheid met andere activiteiten.

1.2.4 Publieke functie

Het NOS-bestuur heeft in zijn besluitvorming gedurende de laatste jaren in toenemende mate rekening gehouden met de ontwikkeling van de verwachtingen van het publiek en de voorgaande functieverandering van de landelijke radio.

Tegelijkertijd stond bij deze veranderingen het belang van de radio als publieke dienstverlening centraal.

Publieke omroep is ook op de radio iets anders dan een commerciële activiteit. Niet alleen heeft de journalistieke nieuwsvoorziening een eigen karakter, ook in het amusement maakt het een groot verschil met welke intentie het medium wordt gebruikt.

Voor zendgemachtigden was en is de radio een instrument om de luisteraar te dienen en niet alleen de aandeelhouders; in muziekprogramma's gaat het niet alleen om het draaien van platen, maar ook om een eigen bijdrage te leveren aan het populaire of klassieke muziekleven; en verder is er in de loop van de jaren een uitgebreide reeks van minderhedenprogramma's, van educatieve programma's, van radiodocumentaires en culturele programma's gemaakt die de luisteraar tevergeefs zoekt bij de commerciële collega's.

Met alle respect voor het succes en de functie van commerciële radio zou het van weinig wijsheid getuigen om het publiek van het meest gebruikte medium te beroven van een journalistiek en artistiek produkt, dat in het huidige medialandschap door niemand anders wordt aangeboden.

I.2.5 Het dilemma van de zendgemachtigden

In al de jaren dat de omroep zocht naar een adequate organisatie voor de radio in zijn tweede jeugd werd het steeds moeilijker om zowel nieuwe publieken optimaal te bedienen als ook de traditionele en legitieme aanspraken van de eigen achterban te respecteren.

De praktijk heeft hardhandig uitgewezen dat radio maken met zo'n 8 of 9 grote zendgemachtigden (en nog eens 25 kleinere) op 5 zenders een te weinig coherent en aantrekkelijk aanbod oplevert. Dat ligt niet aan de kwaliteit van de programma's, maar aan de wijze van programmeren. Wat de kracht van het Nederlandse publieke radiobestel was, zijn worteling in de samenleving, blijkt nu mede de basis van zijn zwakte: de versnippering van de programmering.

1.3 Relatie met de TV

Het NOS-Bestuur heeft in het afgelopen jaar het eerste deel van zijn meerjarenplan opgesteld waarin de televisie centraal staat.

Hoewel dat proces niet is afgerond, zullen de besluiten die daarin zijn genomen ook consequenties hebben voor de landelijke publieke radio.

Om de vertaalslag van de plannen met betrekking tot de televisie naar die voor de radio goed te kunnen maken, is het nuttig stil te staan bij de overeenkomsten en de verschillen tussen radio en televisie.

I.3.1 Overeenkomsten

Voor beide media geldt dat:

- de eis van een versterking van de programma's aanwezig is waardoor het totaal van het publiek beter wordt bediend;
- deze programmaversterking nauwe samenwerking vereist tussen de zendgemachtigden;
- één zender - bij de radio: één station - de kleinste management-eenheid is;
- efficiëntiemaatregelen in eerste instantie de versterking van programma's dienen te beogen;
- coördinatie en heldere beslissingsbevoegdheden essentieel zijn;
- het management dient te worden geprofessionaliseerd;
- aanbod en afname van de programma's beter op elkaar moeten worden afgestemd;
- nieuwe technologieën in het beleid moeten worden verwerkt.

I.3.2 Verschillen

Er zijn echter ook belangrijke verschillen:

- radio en televisie zijn andere media met elk hun eigen wetten en werkwijzen;
- radio maken is veel goedkoper dan televisie maken;
- voor het publiek zijn radioluisteren en televisiekijken volstrekt verschillende activiteiten. Radio leent zich beter als achtergrondmedium bij andere activiteiten;
- gewenning speelt een grotere rol bij radioluisteren dan bij televisiekijken;
- radio is ambulanter dan televisie. De draagbare radio en de autoradio zijn veel meer ingeburgerd dan het draagbare televisietoestel;

- naleving van het volledig programmavoorschrift voltrekt zich bij de radio doordat zendgemachtigden op geprofileerde stations uitzenden;
- lokale en regionale omroep voltrekt zich vooralsnog grotendeels op de radio met mogelijk negatieve gevolgen voor de STER-inkomsten van de landelijke radio;
- er is een veelvoud van commerciële radiostations in vergelijking met de televisie;
- er worden bijna 4 maal zoveel radio-uren gemaakt dan televisie-uren.

I.4 Gebrekkige beslissingsbevoegdheden

Het publieke omroepbestel in Nederland wordt niet alleen door externe factoren bedreigd maar ook door een gebrek aan interne besluitvaardigheid.

Besturen en directies zijn gehouden niet alleen hun eigen programma's te beoordelen, maar ook op het belang van hun organisaties te letten. De veelheid van organisaties leidt bovendien tot een woud van overlegstructuren dat niet in de eerste plaats in stand wordt gehouden door de zorg voor het produkt maar door het belang van de instellingen.

In dat opzicht is de publieke radio buitengewoon kwetsbaar in vergelijking tot de nieuwe stations die strak vanuit één redactie worden geleid.

Een lappendeken-over-vijf-stations, samengesteld door een vijftiental radiodirecteuren die allemaal bevoegdheden hebben over kleine stukjes territorium, biedt de buitenstaander een onherkenbaar beeld.

Niemand is eindverantwoordelijk voor de vijf zenders van het radiobestel; niemand is verantwoordelijk voor het beleid op één station; niemand is verantwoordelijk voor één dag op één station.

Maatregelen verdrinken al in compromissen voor ze zijn uitgedacht; afspraken kunnen gemakkelijk worden omzeild. Het is daarom absoluut nodig in de komende periode de huidige ongemandateerde overlegstructuur te vervangen door een gezamenlijk geaccepteerd patroon van eindverantwoordelijkheden.

Het NOS-Bestuur is zich ervan bewust dat dit om beslissingen vraagt, die of bestuurlijk of politiek moeten worden genomen. Hij kiest voor het eerste.

Daarbij - het zij nog maar eens gezegd - kunnen onder de huidige wet slechts de zendgemachtigden zelf over de inhoud van de programma's beslissen.

Intensieve samenwerking leidt tot verplichtende afspraken, die bestuurlijk dienen te worden gemaakt en in hun uitwerking bestuurlijk dienen te worden bewaakt.

II. UITGANGSSITUATIE

II. UITGANGSSITUATIE

Na deze inleidende opmerkingen, waarin wij de veranderende functie van de radio, de veranderde verwachting van het publiek en het dilemma van de omroepen hebben aangeduid, is het tijd om de uitgangssituatie van de landelijke publieke radio serieus onder ogen te zien.

Hoewel er in Nederland relatief veel naar de radio geluisterd wordt, gaat het aandeel van de landelijke publieke radio drastisch omlaag.

II.1 Radiobeluistering neemt af

De tijd die besteed wordt aan radiobeluistering is in de afgelopen jaren gedaald.

In de jaren 1978-1983 varieerde de gemiddelde luistertijd van 180 tot 190 minuten per dag, in de afgelopen jaren werd per dag ongeveer 170 minuten aan radio besteed.

De uitkomst over het laatste jaar (november '90 - nov. '91) valt opnieuw lager uit: 160 minuten. Er lijkt dus sprake te zijn van een structurele terugval.

De luisterdichtheid per zendgemachtigde (Radio 1-5; 7-24 uur) over november 1991 ligt gemiddeld het hoogste voor VOO, TROS (resp 4.2 en 3.3%), dan volgen VARA en AVRO (2.3 en 2.0%), vervolgens NCRV, KRO en NOS (1.6, 1.5 en 1.5%) en ten slotte EO en VPRO (0.9 en 0.7%).

(Voor verdere gegevens over radiobeluistering zie bijlagen 2, 3 en 4)

II.2 Marktaandeel loopt terug

Het marktaandeel (= luisteraandeel) van de landelijke publieke radio is sterk teruggelopen: van 87 procent in 1988 naar 69 procent in 1990 en 59 procent in 1991 (novembermetingen).

Voorals Radio 3 en in mindere mate Radio 2 hebben luisteraars verloren aan de regionale stations en concurrerende commerciële kabelzenders. Radio 3 verloor in drie jaar (1988-1991) 15 procent marktaandeel, Radio 2 verloor 7 procent over dezelfde periode.

De - meer bescheiden - marktaandeelen van Radio 1, 4 en 5 bleven vrijwel ongewijzigd.

Het marktaandeel van de regionale omroepen is tussen november 1988 en november 1991 (7-24 uur) gestegen van 5 naar 18 procent.

(Voor een overzicht van de zenderaandelen, zie bijlagen 3 en 5)

II.3 Commerciële concurrentie neemt toe

De kabelstations, waaronder Sky Radio en Radio 10 Gold hebben eind 1991 een marktaandeel veroverd van 16 procent. De overige zenders bleven in dezelfde periode op 7 procent staan.

De kracht van deze concurrerende zenders ligt in een homogeen, horizontaal en dus dagelijks voorspelbaar aanbod op basis van een heldere programmaformule, naadloze aansluiting bij de ontspanningsbehoefte van een groot publiek en een eenvoudige organisatie. Hun zwakte ligt in het geringere bereik, voorzover ze van kabeldoorgifte afhankelijk zijn.

(Voor feiten en cijfers, zie bijlage 3 en 5)

II.4 Aanbod en afname sporen niet

Bij de landelijke radio bestaat, evenals bij televisie, bestaat er een zekere discrepantie tussen aanbod en afname, tussen zendtijd en luistertijd.

Uit onderzoek blijkt dat de Hilversumse stations meer zware informatie, klassieke muziek en godsdienstige programma's bieden dan het publiek tot zich wenst te nemen.

En omgekeerd besteedt het publiek relatief veel tijd aan lichte muziek en actuele informatie.

Aldus is er een zekere spanning gegroeid tussen de uitvoering van de publieke taak (volledig programma voor het hele publiek) en de verwachtingen die het publiek van de radio heeft. Deze spanning heeft zowel te maken met de aard van het aanbod als met de wijze waarop dit gestructureerd is.

Want er zijn ook oorzaken die voortvloeien uit de organisatie van het Nederlandse publieke bestel: niet de zendgemachtigden samen, maar elke zendgemachtigde apart is gehouden de eigen identiteit tot uitdrukking te brengen. Bovendien is er door de eisen die de televisie aan de programmering stelt en de grotere vrijheid die de radio op dit punt kende een praktisch gegroeid waarin een aantal zendgemachtigden op de radio meer plaats inruimt voor identiteitsgeïntereerde programma's.

(Voor verdere gegevens, zie bijlage 6)

II.5 Omroeptrouw in discussie

Onderzoeksdata over omroeptrouw, geoperationaliseerd als de mate waarin leden van een bepaalde omroep meer naar de 'eigen' uitzendingen luisteren dan het hele publiek, geven aan dat deze in de loop van de jaren sterk is teruggelopen.

De laatste tijd (1988-1991) is er echter weer sprake van een lichte stijging. De belangrijkste reden hiervoor bewijst het relatieve karakter van dit gegeven. Bij de grote daling van de totale luisterdichtheid, als gevolg van de sterk toegenomen concurrentie, is de daling bij de leden van sterk geprofileerde omroepen relatief geringer dan onder de gehele populatie.

Leden van sterk geprofileerde omroepen vertonen meestal een grotere omroeptrouw dan bij andere omroepen. Uit onderzoek blijkt ook dat zij hun favoriete programma's met een geprofileerd karakter altijd weten te vinden, ook op stations waarvan de luisterdichtheid minder groot is.

II.6 Herkenbaarheid belangrijker

Naarmate het aantal radiostations toeneemt (commerciële stations, regionale stations, lokale stations) wordt het gedrang om een koppositie op de 'breinladder' van de radioluisteraar groter.

De meeste luisteraars stemmen immers af op niet meer dan 2 tot 3 verschillende stations en het is dus van belang tot die selectie te behoren. Een groot deel van het luisterpubliek stemt in eerste instantie af op het favoriete station en verlaat dit alleen als het aanbod niet langer bevalt.

Het raadplegen van de omroepgidsen voor radiogegevens komt weinig meer voor. Herkenbaarheid is dus belangrijker dan ooit.

II.7 Verwachting: verdere daling marktaandeel

Bij onveranderd beleid moet de landelijke publieke radio rekening blijven houden met een scherpe daling van de luistercijfers op de verschillende stations - zelfs als de publieke omroep de enige bespeler van de ether zal blijven. Evenals bij de televisie is de 50 procentsgrens voor de landelijke publieke radio in zicht, terwijl deze in het geval van afstoting van zenders waarschijnlijk zelfs door deze grens heenvalt. Dat zal zeker gevolgen hebben voor de financiële positie van de publieke radio en de omroep als geheel. Deze prognoses voor de toekomst van het publieke bestel zullen ook mee moeten wegen in de discussie over de frequentieverdeling.

Bestudering van de gegevens in dit hoofdstuk kan alleen tot de conclusie leiden dat de landelijke publieke omroep in een neerwaartse spiraal is geraakt en daarmee in een kritieke situatie beland.

Dat is de reden waarom het NOS-Bestuur besluit om nu, zo snel als mogelijk is, de in het verleden ingezette beleidsrichting (zenderkleuring, intensieve samenwerking en programmaversterking) door te trekken en van aangescherpte taakstellende besluiten te voorzien.

III. ONTWIKKELINGEN

III.1 TECHNISCHE ONTWIKKELINGEN

III.1.1 Inleiding

De belangrijkste technische ontwikkelingen bij de radio staan in het teken van de digitalisering. Drijfveer voor de overschakeling van analoge naar digitale techniek is kwaliteitswinst.

In de planperiode zullen technische en financiële voorbereidingen getroffen moeten worden voor de ingebruikneming van een aards DAB-zendernet ten behoeve van digitale uitzending van de landelijke radioprogramma's.

Op termijn heeft deze technische transformatie van de radio grote gevolgen: financieel, voor de frequentieverdeling en ook programmatisch.

Daarover zal binnen de planperiode reeds besluitvorming moeten plaatsvinden, maar de consequenties daarvan zullen in deze periode nog geen concrete doorwerking hebben.

Wanneer echter de in deze paragraaf aan te geven technische ontwikkelingen realiteit worden, krijgt het radiovraagstuk geheel nieuwe dimensies.

III.1.2 Digitalisering

De eenvoudige structuur van een digitaal signaal maakt een hoogwaardige produktie en een volstrekt verliesvrije transmissie en registratie van muziek en gesproken woord mogelijk.

De kwaliteitswinst die hiervan het gevolg is, vormt de voornaamste drijfveer om in alle fasen van het produktie- en uitzendproces de traditionele analoge techniek te vervangen door digitale techniek.

Digitale produktie vindt thans reeds op grote schaal plaats. Zowel omroepprodukties als produkties ten behoeve van de geluidsdrager-industrie worden in toenemende mate met digitale techniek gerealiseerd en via digitale media (CD, DAT, DCC) opgeslagen en gedistribueerd.

Ook bij de transmissie van omroepprogramma's, via de distributie- en contributienetten van de PTT, vindt een omslag van analoog naar digitaal transport plaats. Nadat de audio-distributieverbindingen reeds in de jaren zeventig waren gedigitaliseerd, zullen in de planperiode ook de audio-contributieverbindingen met digitale techniek worden uitgerust.

De laatste fase in de overschakeling van analoge op digitale techniek, welke thans is ingezet, betreft het uitzendtraject, d.w.z. het NOB-uitzendproces, de zendernetten van NOZEMA en de programmaverspreiding via kabeltelevisienetten.

III.1.3 Digitale radio

III.1.3.1 Digitale satellietradio

Reeds in maart 1984 vond in Hilversum een demonstratie plaats van digitale satellietradio (DSR), maar de belangstelling daarvoor bleek gering vanwege het ontbreken van ontvangstmogelijkheden voor draagbare en autoradio's. In Duitsland is DSR echter in 1989 ingevoerd, zij het tot dusverre nog met weinig succes als gevolg van leveringsproblemen en de hoge prijs van DSR-ontvangers.

Via de Kopernikus-satelliet worden thans zestien Duitse radioprogramma's digitaal uitgezonden. Een aantal Nederlandse kabelnetten geeft deze programma's in digitale vorm door.

Aan de ontwikkeling van een digitaal systeem voor satellietradio dat geschikt is voor mobiele ontvangst wordt hard gewerkt, maar de invoering daarvan wordt vanwege problemen met de frequentietoewijzing niet voor 2005 verwacht.

De aanleg van een aardse DAB-infrastructuur verkrijgt daardoor een voorsprong van bijna tien jaar op de invoering van DAB per satelliet, hetgeen van invloed kan zijn op de toekomstige behoefte aan satellietverzorging.

III.1.3.2 Digitale kabelradio

Verschillende kabelexploitanten, waaronder Casema, zijn inmiddels begonnen met het inrichten van hun netten voor

digitale kabelradio, met het oog op uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het radio-aanbod op de kabel. Aan de ruim 30 reeds bestaande FM-kanalen worden 32 digitale radiokanalen toegevoegd, waardoor het radio-aanbod op de kabel in de komende jaren kan worden uitgebreid tot bijna 65 programma's.

Samen met kabelexploitanten worden thans mogelijkheden bestudeerd om in de komende jaren de vijf landelijke programma's ook digitaal via de kabel door te geven.

Een nieuw verschijnsel in de kabelwereld is digitale abonneeradio. Hiermee is in 1991 een experiment gestart op het kabelnet in de Rotterdamse deelgemeente Hoogvliet.

III.1.3.3 Digitale radio via aardse zenders (DAB)

Aan de ontwikkeling van DAB (Digital Audio Broadcasting) via aardse zenders wordt in Eureka-verband in diverse Europese landen, waaronder Nederland, intensief gewerkt.

De voornaamste reden voor al deze inspanningen is de met digitale techniek bereikbare kwaliteitsverbetering, waarmee de Nederlandse consument al kennis heeft gemaakt dankzij een ander digitaal geluidsmedium, de Compact Disc.

Omdat de geluidskwaliteit van de radio achterblijft bij die van de CD, dreigt de radio in technisch opzicht naar een tweederangs positie te worden gedegradeerd. Dat geldt met name voor Radio 1 en 5 die via AM-zenders met een beperkte geluidskwaliteit worden uitgezonden. Bij Radio 2, 3 en 4, die worden uitgezonden via FM-zenders, laat de geluidskwaliteit minder te wensen over, maar schiet de kwaliteit van de (stereo-)ontvangst via portables en autoradio's tekort.

DAB biedt radiogeluid in CD-kwaliteit, waardoor radio in technisch opzicht niet langer onderdoet voor andere digitale audiobronnen (CD, DAT, DCC).

Omdat DAB zo goed als immuun is voor het type storingen waarmee mobiele FM-ontvangst te kampen heeft, maakt DAB voor het eerst perfecte storingsvrije ontvangst in de auto mogelijk.

Net als de CD-speler biedt ook de digitale radio-ontvanger veel bedieningsgemak.

Dankzij de meegezonden data-informatie kan de luisteraar bijvoorbeeld de sterkteverhouding tussen muziek en gesproken woord, maar ook zijn eigen zenderkleuring instellen.

Ook bestaan mogelijkheden voor het uitzenden van aanvullende informatie over uitgezonden programma's, verkeersinformatie, radiotekst of een radio-variant van PDC.

Ten behoeve van de planning van een DAB-zendernet zullen aan de NOZEMA aanwijzingen moeten worden verstrekt over het toekomstige gebruik van DAB door publieke (landelijke, regionale, lokale) en commerciële omroepen.

Een betrouwbare schatting van de kosten van een DAB-zendernet, inclusief de bijbehorende distributieverbindingen, kan thans nog niet worden gegeven, maar voorlopige studies wijzen op een bedrag aan jaarlasten van 10 tot 15 miljoen gulden.

Dit bedrag moet, zolang de bestaande zendernetten nog in bedrijf worden gehouden (naar schatting 10-15 jaar), worden toegevoegd aan de huidige zenderkosten.

III.1.4 Toekomst huidige zendmiddelen

III.1.4.1 FM-zenders

Invoering van een nieuw DAB-zendernet na 1995 resulteert in eerste instantie in een verdubbeling van het aantal landelijke zendernetten door het naast elkaar bestaan van huidige en DAB-zenderbedekkingen. Op langere termijn, indien de FM-zenders vervangen worden door DAB-zenders, is door een economischer gebruik van frequenties zelfs een verdrievoudiging denkbaar.

Vervanging van FM-zenders door DAB-zenders is technisch en organisatorisch weliswaar uiterst gecompliceerd, maar biedt onmiskenbare voordelen :

- betere geluids- en ontvangstkwaliteit,
- lagere zenderkosten,
- betere frekwentie-economie.

Op grond van de huidige inzichten moet worden aangenomen dat, na de invoering van DAB, de FM-zenders nog zeker 10 tot 15 jaar in dienst moeten worden gehouden.

III.1.4.2 AM-zenders

Ook in landen waar AM-radio zich tot dusverre in een redelijke populariteit mocht verheugen (VS, UK) loopt de belangstelling terug.

Met betrekking tot de Nederlandse AM-zendernetten kan worden gesteld dat de AM-zenders van Radio 3 (AM-G net) thans reeds als technisch overbodig moeten worden aangemerkt.

Na de ingebruikneming van het FM-H-net in 1993 gaat dit ook gelden voor de AM-zenders van Radio 1 (AM-F net).

Gezien de conclusies van de commissie Donner is te verwachten dat het gebruik van AM-zenders voor programma's, die ook via FM-zenders worden uitgezonden, al op afzienbare termijn niet meer zal worden toegestaan.

Door het buiten gebruik stellen van overtollige AM-zenders kunnen besparingen worden bereikt en middelen worden vrijgemaakt ter financiering van toekomstige DAB-zenders.

III.1.5. Gebruik restcapaciteit

III.1.5.1 Radio-data

In de telecommunicatiewereld is een groeiende belangstelling te constateren voor het gebruik van de restcapaciteit van omroepzenders ten behoeve van data-transmissie. Deze mogelijkheden betreffen zowel omroepgebonden als commerciële toepassingen.

De Nederlandse FM-zenders zijn thans alle voorzien van het Radio Data Systeem (RDS).

In de komende jaren is te verwachten dat verschillende nieuwe toepassingen van RDS zullen worden ingevoerd op het terrein van verkeersinformatie, programma-gerelateerde informatie en paging (berichtendienst).

Ook de toekomstige DAB-zenders zullen beschikken over een ruime datacapaciteit, die benut kan worden voor allerlei toepassingen op het gebied van :

- music related data (tekst, opnamegegevens, titels etc.)
- program related data (zendernaam, frequenties, PDC) en
- extra data (verkeersinformatie, cursussen, teletekst).

Mede gelet op de conclusies van de commissie Donner moet in de komende jaren rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat niet-gebruikte capaciteit op omroepzenders zal worden opgeëist door anderen dan de publieke omroep. Een eerste voorbeeld hiervan is een blindenkrant in datavorm, welke thans in de nachtelijke uren wordt uitgezonden over de FM-zenders van Radio 3. Ook commerciële omroepen blijken reeds belangstelling te tonen voor het gebruik van de FM-zendernetten tijdens de nachtelijke uren wanneer de publieke omroep niet in de lucht is.

De zeer interessante mogelijkheden van datagebruik bij DAB kunnen op langere termijn de belangstelling voor de verdere ontwikkeling van RDS op FM-zenders mogelijk doen verflauwen.

III.1.6 Frequentiebeleid

De voor de landelijke omroep beschikbare AM- en FM-frekwenties zijn thans, met uitzondering van een beperkt aantal z.g. restfrequenties, vrijwel geheel uitgegeven. Op de FM-band is nog een vijftal frekwenties beschikbaar, waarmee geen landelijk bedekkend zendernet meer kan worden gerealiseerd maar wel een aantal geografisch beperkte verzorgingsmogelijkheden in het Noorden van het land en in de Randstad.

Deze frekwenties zijn onder druk van rechtelijke uitspraken inmiddels tijdelijk uitgegeven aan een drietal buitenlandse commerciële omroepen.

Op de middengolf beschikt Nederland nog over een klein aantal frekwenties voor AM-zenders die mogelijk interessant zijn voor lokale omroep.

Op de onlangs gehouden WARC'92 is een gunstige beslissing genomen over de toewijzing van de 1,5 GHz band voor toekomstige satellietradio.

Omdat deze band in de komende jaren door een aantal landen nog wordt gebruikt voor mobiele diensten, zal deze voor omroep-gebruik pas omstreeks 2005 beschikbaar zijn.

Ten behoeve van de start van DAB via aardse zenders na 1995 gaat thans de voorkeur uit naar het beleggen van TV-kanaal 12 met DAB-zenders.

Sommige landen zien dit als een tijdelijke 'parkeer'-oplossing, welke gekozen wordt om op langere termijn een gefaseerde ontruiming van de FM-band en vervanging van FM-zenders door DAB-zenders mogelijk te maken.

III.1.7 Programmaproductie

Met name commerciële zenders, maar ook publieke omroepen (BRTN), maken in toenemende mate gebruik van systemen voor automatische programma-afwikkeling.

Met behulp van deze systemen kunnen CD-programma's worden uitgezonden, eventueel voorzien van vooraf op band opgenomen aan- en afkondigingen.

Dergelijke uitzendingen kunnen met een minimale inzet aan personele en technische faciliteiten en tegen relatief lage kosten worden gerealiseerd.

Voor de publieke omroep is deze toepassing interessant met het oog op de realisatie van goedkope nachtuitzendingen.

III.I.8 Samenvatting en conclusies

De technische ontwikkelingen staan de komende jaren in het teken van de omschakeling van analoge op digitale transmissie en uitzending.

Op de Nederlandse kabelnetten zal het radio-programmapakket worden uitgebreid tot bijna 65 programma's.

Een deel van dit pakket zal in de vorm van abonneeradio worden aangeboden.

Tijdens de planperiode zullen voorbereidingen worden getroffen en zal besluitvorming plaatsvinden over de oprichting van een landelijk DAB-zendernet in de periode 1995 - 2000.

De FM-zenders blijven nog lange tijd in dienst maar zullen over 10 tot 15 jaren geleidelijk kunnen worden vervangen door DAB-zenders.

De mogelijkheden van het Radio Data Systeem op FM-zenders zullen in de komende jaren verder worden uitgebouwd, o.a. voor verkeersinformatie.

De technisch overtollige AM-zenders van Radio 1 en 3 zullen waarschijnlijk moeten worden afgestoten en vervolgens worden toegewezen aan commerciële omroepen.

Een nog beperkt beschikbaar aantal restfrequenties zal worden toegewezen aan binnen- en buitenlandse commerciële radio-omroepen.

III.2 POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Niet alleen binnen de omroep maar ook in politieke kring wordt over de toekomst van de radio nagedacht.

In de Pinksternota van minister d'Ancona, het overleg in de vaste kamercommissie voor WVC, de brief van de minister van 15 juli 1991 en het advies van de Mediaraad worden suggesties gedaan en beleidsvoornemens geuit, die stuk voor stuk de toekomst van het publieke radiobestel wezenlijk raken.

In haar 'radiobrief' van 15 juli 1991 stelt de minister de volgende punten aan de orde:

- 1) toekomstige zendertoedeling;
- 2) samenwerking met regionale (en lokale) omroep;
- 3) samenwerking met de Wereldomroep.

De toekomstige zendertoedeling komt hier aan de orde, op de samenwerking met regionale en wereldomroep wordt in par. VII.3.1 nader ingegaan.

III.2.1 Zendertoedeling

In haar Pinksternota van 6 juni 1991 heeft de *Minister van WVC* aangegeven dat krachtens het Regeerakkoord vijf stations beschikbaar zijn voor de landelijke publieke omroep. De minister onderbouwt deze uitspraak met de overtuiging dat de landelijke publieke radio als missie heeft om het gehele publiek te dienen met een volledig programma.

Weliswaar stelt zij in dezelfde nota dat zij voornemens is te onderzoeken of landelijke etherfrequenties die niet in gebruik zijn bij de landelijke omroep commercieel uitgebaat kunnen worden, maar die opmerking komt in de Pinksternota niet in mindering op de beschikbaarheid van de huidige vijf stations. Dat geldt ook voor de suggestie dat wellicht muziekzenders aanspraak zouden moeten kunnen maken op FM-frequenties, terwijl overwegende gesproken-woordstations eventueel op AM zouden kunnen uitzenden.

In de genoemde radiobrief van 15 juli 1991 gaat zij echter al een stap verder en geeft zij te kennen dat "het op dit punt in het regeerakkoord gestelde niet langer onbespreekbaar is, nu ook een beperktere omvang van het televisiebestel wordt overwogen".

De *Mediaraad* acht in haar advies van 31 oktober 1991 de uitgangspunten van de Minister "ietwat willekeurig en mager, omdat zij niet gerelateerd zijn aan een voorafgaande beschouwing over plaats en taak van de landelijke publieke radio en evenmin rekening houden met mogelijke wijzigingen in de opvattingen over frequentiebeheer".

Plaatsing van de informatiezender op AM zet de landelijke radio naar de mening van de Raad op achterstand ten opzichte de regioradio en maakt data-informatie (bijvoorbeeld verkeersinformatie) via de restcapaciteit van radiozenders onmogelijk.

De Raad acht "het toekennen van (slechts) een middengolf-distributiemogelijkheid aan informatiezender(s), zoals de Pinksternotitie voorstelt, daarom minder voor de hand liggend".

Vrijmaking van AM- en/of FM-banden voor commerciële doeleinden kan volgens de Raad wel met de AM-zender van Radio 3 en met de AM-zender van Radio 5 of de FM-zender van Radio 2. De laatste overweging stoelt op het voorstel van de Raad om Radio 5 af te schaffen en onder te brengen bij Radio 2.

Sindsdien is het advies van de *commissie-Donner* verschenen, waarin met kracht van argumenten wordt betoogd dat het in het licht van de Gemeenschapsrechtelijke discussies moeilijk valt vol te houden om een zelfde programma op meer zenders uit te zenden.

Het Bestuur is daarom bereid om de simultane uitzending op meerdere zenders te beëindigen.

Meervoudig gebruik van programmamateriaal in het kader van de samenwerking tussen met name landelijke en regionale omroep, een ontwikkeling die de minister van harte onderschrijft, is naar de mening van het NOS-Bestuur geen dublering.

Verder zet het advies de omroep ertoe aan om een optimaal gebruik te maken van de aan haar beschikbaar gestelde frequenties.

Het *NOS-Bestuur* is verheugd te constateren dat zowel de minister als de *Mediaraad* de noodzaak onderschrijven voor de publieke radio om alle programmagenres te blijven brengen, ongeacht het aanbod dat elders wordt gedaan.

In de woorden van de Mediaraad: "Het aanbod van de publieke radio is dientengevolge niet complementair aan datgene wat anderen (ook commerciële) bieden, maar moet daar los van worden gezien."

Binnen dit brede, niet-aanvullende programmapakket worden wel eens vraagtekens gezet bij het belang van het lichte, ontspannende aanbod. Ook voor dit aanbod geldt dat de publieke radio het als zijn taak ziet om het eigen, onderscheidende karakter tot uitdrukking te brengen. Uit het navolgende zal blijken dat de publieke radio voor een adequate verzorging van deze omvattende taak in ieder geval 5 stations ter beschikking dient te houden.

IV. MISSIE

IV. MISSIE

IV.1 Algemeen.

Het NOS-bestuur handhaaft de Missie van de Landelijke Publieke Radio. Deze kan als volgt kort worden gedefinieerd:

DE LANDELIJKE PUBLIEKE RADIO

bedient

HET GEHELE PUBLIEK

met een

GEVARIEERDE PROGRAMMERING,

zodat zowel

EEN BREED PUBLIEK

als een veelvoud van

KLEINE PUBLIEKEN EN DOELGROEPEN

worden bediend op het terrein van

INFORMATIE (NIEUWS, ACHTERGRONDEN, EVENEMENTEN, SPORT), MUZIEK, CULTUUR, EDUCATIE EN ONTSPANNING.

Uitgaande van een breed pakket en gericht op de bediening van een breed publiek als van kleinere publieken en doelgroepen, kan de Landelijke Publieke Radio zich in de eerste plaats legitimeren door onderscheidende programma's.

Onderscheidend kan zijn: de kwaliteit vanwege onafhankelijkheid van commerciële belangen, de pluriformiteit, integriteit, betrouwbaarheid, de volledigheid van het aanbod en een optimale combinatie van tegemoetkoming aan publiekswensen en handhaving van eigen professionele en ideële produktnormen.

Dit onderscheid komt niet alleen tot uitdrukking doordat de landelijke publieke omroep te allen tijde andere programma's uitzendt dan de commerciële stations.

De publieke omroep onderscheidt zich door *ook* uit te zenden wat voor de commercie minder interessant is en met name door de voortdurende inzet om, *inspelend op de behoefte van het publiek*, achtergronden en nieuwe ontwikkelingen onder het gehoor van de luisteraar te brengen.

IV.2 Toelichting

Het NOS-Bestuur is het van harte eens met de Minister van WVC in de Pinksternota dat het wezen van de publieke omroep ligt in het volledig programmavoorschrift en dus ook in de taak om het gehele publiek te bedienen. Hij kan niet alleen maar als aanvulling of correctie op de commerciële omroep worden verstaan.

Al naar de aard van het programma zal daarbij op het gehele publiek of op segmenten van het publiek worden ingespeeld. Luistercijfers zijn een belangrijke graadmeter om te kunnen verifiëren of men het gestelde doel bereikt, maar zij hebben een ondersteunende en geen overheersende rol.

In alles wat hij uitzendt, zowel in de bediening van een breed publiek als van kleinere publieken en doelgroepen, zal de landelijke publieke radio zich legitimeren door programma's die zich onderscheiden door pluriformiteit, herkenbaarheid, oorspronkelijkheid, vernieuwingsgezindheid en aandacht voor minderheden.

De pluriformiteit van de publieke omroep berust vanouds op de veelkleurigheid van maatschappelijke en levensbeschouwelijke uitgangspunten, die tot uitdrukking komt in de programma's van onafhankelijke omroeporganisaties. Voorzover het verenigingen zijn, vertegenwoordigen zij een maatschappelijke, culturele of godsdienstige dan wel geestelijke stroming. Vandaaruit bepalen zij vorm en inhoud van de eigen programma's.

De herkenbaarheid heeft zowel betrekking op de journalistieke en artistieke uitgangspunten die vooropstaan bij de bediening van het publiek als op de plicht om zo toegankelijk mogelijk te programmeren.

De oorspronkelijkheid geldt het streven om in journalistieke en artistieke uitingen zo dicht mogelijk bij de bron te blijven. Daarin past de nadruk op eigen en nieuw produkt en de voorkeur voor 'live' uitzendingen.

Vernieuwingsgezindheid houdt in dat niet alleen gebaande paden en beproefde genres een kans krijgen, maar dat er in het medium ook ruimte is voor minder populaire informatie, nieuwe culturele stromingen en grensverleggende programma's.

De aandacht voor minderheden herinnert aan de plicht van de publieke omroep om plek te bieden aan minderheden naar getal en smaak waarvoor de radio een belangrijk instrument is.

De eis tot aantrekkelijkheid voor een breed publiek is in de praktijk goed te verenigen met de eisen van een versterkt, zich onderscheidend programma-aanbod.

V. HET VERANDERINGSPROCES

V HET VERANDERINGSPROCES

V.1 Inleiding

Nog maar eens:

Het doel van het veranderingsproces is de versterking van de Landelijke Publieke Radio, waardoor het gehele publiek wordt bediend met een kwalitatief verbeterd aanbod.

Dat vraagt veranderingen met name gericht op wat het publiek van de radio verlangt en mag verlangen.

V.2 Zenders

De landelijke radio heeft voor zijn taak nu nog de beschikking over 3 FM-zenders en 3 AM-zenders.

Op de FM-zenders worden uitgezonden:

radio 2: familieprogramma's

radio 3: popmuziek en jongerenprogramma's

radio 4: klassieke muziek en culturele programma's.

Op de AM-zenders worden uitgezonden:

radio 1: nieuws en actualiteiten

radio 3: (steunzender)

radio 5: doelgroepen, minderheden en educatie.

* De regionale stations hebben verder nog de beschikking over een FM-zender, waarop ook een aantal programma's van de landelijke Radio 1 wordt overgenomen.

* In aanbouw is een vierde FM-zender voor nieuws en actualiteiten, die dan de veel minder goed beluisterde AM-zender kan vervangen.

In hoofdstuk VII zal nader worden uitgewerkt welke zendmiddelen de landelijke publieke radio in de toekomst nodig heeft.

V.3 Kenmerken van programmaversterking

Versterking van het publieke radiobestel dient in elk geval de volgende kenmerken te omvatten:

- een volledig programma voor een zo groot mogelijk deel van het Nederlandse publiek;

- geregelde, op journalistiek verantwoorde basis gemaakte nieuwsuitzendingen waarin ruimte is voor selectie en benadering vanuit pluriforme gezichtspunten;
- verslaggeving van belangrijke evenementen met een cultureel, sportief of (inter)nationaal karakter;
- aanbod van programma's die vanuit de achtergrond van de maatschappelijke of levensbeschouwelijke stromingen van de Nederlandse samenleving zijn gemaakt;
- gerichte, educatieve en levensbeschouwelijke programma's voor relatief kleine doelgroepen;
- amusementsprogramma's voor een groot publiek;
- programma's die speciaal op jongeren zijn gericht.

V.4 Blijvende kritiek ondanks verbeteringen

In het voorgaande is beschreven hoe de omroep in de laatste jaren veranderingen heeft aangebracht in de radio-indeling en -programmering om de nieuwe ontwikkelingen te volgen. Daarbij is veel verbeterd, maar de nieuwste gegevens laten overtuigend zien dat deze veranderingen niet voldoende zijn geweest om het tij te keren.

Op het huidig functioneren van de vijf radiostations is veel kritiek, zowel vanuit het publiek - herkenbaar door de toenemende belangstelling voor andere stations - als vanuit professionele kring.

Zetten we deze kritiek op een rij dan ontstaat het volgende beeld:

Radio 1:

- gebrekkige afstemming tussen de actualiteitenrubrieken en onvoldoende frequentie van de rubrieken;
- geen afstemming over de stilering van tussenliggende uren;
- versnipperd en onvoldoende gecoördineerd correspondentenbestand;
- onvoldoende middelen voor researchjournalistiek en documentaires;
- geen coördinatie tussen redacties van opeenvolgende rubrieken of dagen;
- onvoldoende bevoegdheden bij gezamenlijk projecten;
- geheel ongecoördineerd muziekbeleid;
- koudwatervrees voor meer gezamenlijke projecten;

Radio 2:

- gebrekkige horizontale programmering;
- ten onrechte geplaatste programma's (actualiteitenrubrieken);
- willekeurige muziekkeuze;
- gebrekkige coördinatie;
- onvoldoende profielbewaking;
- te veel lange gesproken-woordprogramma's.

Radio 3:

- gebrekkige horizontale programmering;
- gebrekkige coördinatie;
- vrij willekeurige muziekkeuze;
- geen afstemming in presentatiestijl.

Radio 4:

- te veel gesproken-woordprogramma's;
- zie 3.

Radio 5:

- overdag een ratjetoe van geheel verschillende programma's;
- veel programma's die op andere zenders thuishoren, maar om organisatorische redenen bij de zendgemachtigden naar '5' zijn verhuisd;
- zeer gebrekkige coördinatie;
- gebrekkige horizontaliteit;
- onvoldoende informatie naar de luisteraars om station en programma's te vinden.

Voor de luisteraars geldt dat het aanbod van alle stations vaak versnipperd is, ondoorzichtig en bijgevolg meer aanbod- dan ontvangstgericht.

V.5 Alternatieven

In de loop der jaren zijn er meermaals alternatieven aangereikt om de programmering van de publieke landelijke radio te verbeteren.

V.5.1 Eigen station

Een steeds weerkerend (maar onuitvoerbaar) alternatief is om elke A-zendgemachtigde en de NOS een eigen station te laten programmeren, aangevuld met een station voor de kleine zendgemachtigden.

Het behoeft geen lang betoog dat deze variant onmogelijk is, omdat er niet voldoende zenders voor zijn. Maar zelfs als het mogelijk was, zou het publiek er niet optimaal mee gediend zijn. Onderzoek heeft immers telkens opnieuw uitgewezen dat luisteraars om herkenbare, homogeen geprogrammeerde stations vragen en niet om 7 à 9 stations, die ieder een combinatie brengen van nauwelijks van elkaar te onderscheiden nieuws- en muziekprogramma's.

V.5.2 Cluster-stations

Een zendertechisch wel uitvoerbare variant is om de voorziene TV-clusters elk een FM-zender te geven, het vierde FM-net te bestemmen voor klassieke muziek (of voor popmuziek) en voor de kleine zendgemachtigden en de allochtonen-programmering een AM-zender te benutten. De "vernieuwde" pluriformiteit van het publieke televisiebestel zou op deze wijze ook op radio gestalte krijgen.

Analyses van de markt tonen echter aan dat er aan dit model voor de radio aanzienlijke bezwaren kleven:

- het model beantwoordt niet aan de door de luisteraar (op basis van onderzoek) gewenste herkenbare en overall elders toegepaste programmaprofilering (zgn. zenderkleuring) per station;
- het is meer een aanbodmodel dat de samenwerking tussen de zendgemachtigden moet vergemakkelijken dan een tegemoetkoming aan de luisteraar;
- uitgaande van de programmeringswensen van de bespelers van de stations en rekening houdend met het wettelijk programmavoorschrift ontstaan er ongewenste programmatische doublures op belangrijke uitzendtijden (bijvoorbeeld op de 'piekuren' op 3 stations nieuws- en informatie en in de 'daluren' op 3 stations lichte muziek)
- het model impliceert de opheffing van de populaire Radio 3 of de opheffing van de bij uitstek bij een publiek bestel behorende Radio 4.

Wel is het mogelijk en gewenst dat de 'TV-clusters' samenwerken binnen het gekozen zenderprofiel: 'clustering binnen kleuring'.

De bespelers van het eerste televisienet, AVRO, KRO en NCRV, doen wat dit betreft een eerste stap met hun gezamenlijke programmering van Radio 3.

V.5.3 Vier plus model

Een derde variant wordt aangereikt door de Programmaraad, die het NOS-Bestuur in een onderbouwd advies heeft aangeraden om slechts vier stations in de vaart te houden: een nieuws- en actualiteitenzender, een familiale zender met lichte informatie, een popzender en een klassieke zender. De huidige Radio 5 zou moeten worden geïntegreerd in Radio 1 door op vaste tijden de AM-zender te ontkoppelen van het FM-net en die te gebruiken voor kleinere doelgroepen en educatieve programma's. Radio 1 zou dan wel 24 uur per etmaal in de lucht moeten zijn.

De bezwaren tegen deze variant zijn:

- dat ontkoppeling nieuwe onhelderheid scheidt;
- dat de gevraagde herkenbaarheid in de programmering van Radio 1 en 2 niet tot stand komt;
- dat Radio 1 een onheldere zender wordt;
- dat bijgevolg ook Radio 2 geen duidelijk eigen gezicht heeft.

V.5.4 Vijf plus een model

Een vierde variant haakt in op de kennelijke wens van het publiek om een populair 'middle of the road' (M.O.R.) station te kunnen ontvangen en op de wens van de zendgemachtigden om een station, naast de doelgroepen-zender, te gebruiken voor de behoeften van hun eigen achterbannen.

Dat leidt tot een voorstel om de nieuws- en actualiteitenzender alleen op AM uit te zenden en het zo vrijgekomen FM-net aan de zendgemachtigden te geven 'voor eigen gebruik'.

Het totale aanbod komt daarmee op zes stations :

1. nieuws en actualiteiten;
2. vrij station voor de ledengebonden zendgemachtigden;
3. pop;
4. klassiek;
5. doelgroepen en zendgemachtigden zonder leden;
6. middle of the road-station.

De AKN-omroepen geven als oplossing de instelling van een zesde MOR-zender in overweging.

Dit station zou bovendien meer STER moeten uitzenden om het verlies aan reclame-inkomsten ten gevolge van de regionale reclame en de commerciële concurrenten goed te maken. Het station krijgt dus de functie van een 'verdienzender'.

Tegen deze variant bestaan echter ook doorslaggevende bezwaren:

- de behoefte aan een vrij station voor de ledengebonden zendgemachtigden is opnieuw typisch een aanbodmodel;
- een MOR-zender die voornamelijk als verdienstation wordt opgezet zal zich onvoldoende onderscheiden van de commerciële concurrentie;
- zes landelijke publieke radiostations is niet realistisch.

V.5.5 Vijf plus twee model

Een vijfde in de reeks van varianten komt voort uit een suggestie van de leiding van TROS en VOO om samen één of twee stations voor hun rekening te nemen en daarop populair te programmeren met aantrekkelijke gevolgen voor de plaatsing van reclame.

Ook tegen deze variant bestaan fundamentele bezwaren:

- er ontstaat een nauwelijks onderscheidend aanbod op meerdere stations;
- bij het toebedelen van twee zenders krijgen VOO en TROS aanzienlijk meer zendtijd dan de andere zendgemachtigden.
- ook zeven landelijke publieke zenders is niet realistisch.

V.5.6 Voorkeursmodel

Op basis van de missie,

- uitgaande van de resultaten van onderzoek naar de wensen van de luisteraars,
- blijvend binnen de financiële mogelijkheden op basis van de combinatie omroepbijdragen en STER-inkomsten, en
- rekening houdend met de historie van het bestel en voortbouwend op eerdere besluitvorming,

kiest het NOS-bestuur, na weging van de alternatieven, voor:

vijf stations, met een herkenbaar profiel, horizontaal geprogrammeerd en bewaakt door zenderredacties.

Hij acht deze ingrijpende maatregel nodig, niet alleen om de luisteraars optimaal te bedienen en het medium zo goed en zo efficiënt mogelijk te gebruiken, maar ook om het voortbestaan van de publieke dienstverlening via de radio te garanderen.

Samenwerking van de 'omroep-clusters' binnen dit kleuringsmodel is, zoals aangegeven, mogelijk en wenselijk.

De profielen van de vijf stations worden beschreven in hoofdstuk VI van dit meerjarenplan. Voor de realisatie zijn de volgende beleidsonderdelen van essentieel belang.

a. horizontale programmering

Om tegemoet te komen aan de wensen van het luisterpubliek worden alle vijf stations in principe horizontaal geprogrammeerd. Dat wil zeggen dat hetzelfde programma op vaste uren dagelijks (of in voorkomende gevallen wekelijks) terugkeert. Binnen ieder genre is uiteraard afwisseling mogelijk, zodat creatieve en vernieuwende programma's hun volle kans krijgen.

b. zenderredactie

Het NOS-Bestuur wijst voor ieder station een coördinator aan. Binnen de door het NOS-Bestuur vastgestelde regels

vormen de zendgemachtigden die programma's uitzenden op een station samen een zenderredactie die - onder leiding van de zendercoördinator - de samenwerking op de zender gestalte geeft.

De bevoegdheden van zenderredactie en -coördinator worden door het NOS-Bestuur vastgesteld en dienen de coördinatie van de programma's van zendgemachtigden die op het station uitzenden door:

- het bewaken van het afgesproken stationsprofiel;
- voorstellen doen voor de indeling van zendgemachtigden of clusters van zendgemachtigden op dagen en uren;
- de bewaking van de continuïteit en de onderlinge afstemming van de programmering op het station;
- het bewaken van de 'estafette-verplichting' bij actuele informatie-overdracht;
- werkzaamheden, die door de zenderredactie aan de coördinator worden opgedragen;
- het opstellen van een jaarplan met de daarvoor benodigde middelen (geld, mensen, opleiding, faciliteiten).

Met het COPRA is het DB van mening dat de bevoegdheden van de zendercoördinator op basis van een scherp zenderprofiel, waaraan alle zendgemachtigden zich verplichten, in elk geval het volgende moet omvatten:

1. De benoeming van een zendercoördinator die aan de hand van de seizoenschema's en de later te verschijnen uitgewerkte schema's nagaat of de gemaakte afspraken worden nagekomen.
2. De coördinator heeft het recht om onjuiste programmeringen te signaleren en tot wijziging te concluderen;
3. Deze aanwijzing is voor de betreffende zendgemachtigde bindend;
4. Er komt een beroepscommissie waarbij de betreffende zendgemachtigde in beroep kan gaan;
5. De beroepscommissie bestaat uit drie niet betrokken programmaleiders.

Op basis van de gezamenlijk afgesproken programma-indeling en horizontale programmering blijven de zendgemachtigden zelf verantwoordelijk voor de inhoud van de programma's. Deze uiteindelijke inhoudelijke verantwoordelijkheid wordt, met inachtneming van art. 48 Mediawet, in een statuut vastgelegd.

De zendercoördinator wordt door het NOS-Bestuur benoemd voor telkens een periode van twee jaar; hij of zij wordt daarvoor door de zendgemachtigde geheel of gedeeltelijk vrijgesteld.

De functie en werkzaamheden van de bestaande radio-werkgroepen zullen voor het grootste deel worden overgenomen door de zenderredacties.

Handhaving van de nu te maken afspraken is, zo blijkt uit eerdere ervaringen, cruciaal.

Dat vereist een maximale bereidheid van alle partners om samen de overeengekomen indeling tot een succes te maken en alle coördinatie-afspraken na te komen.

Zendgemachtigden, die menen door de beroepscommissie onevenredig in hun belangen te zijn geschaad, kunnen uiteraard in beroep gaan bij het NOS-Bestuur.

De beroepsprocedure zal zo spoedig mogelijk afzonderlijk aan het NOS-Bestuur worden voorgelegd.

c. fasering

Het NOS-Bestuur gaat ervan uit dat het veranderingsproces in een aantal fasen zal verlopen.

Alhoewel dit meerjarenplan niet fundamenteel afwijkt van wat in de loop der jaren is gegroeid, zal met name het stationsgewijs werken toch een zekere gewenning vragen en zullen zeker in het begin nog allerlei onverwachte complicaties optreden.

Het Bestuur gaat ervan uit dat de bestaande situatie het vertrekpunt is voor het veranderingsproces.

Fundamenteel is het instellen van zenderredacties en zendercoördinatoren. Daardoor ontstaan immers nieuwe

werkverbanden, waarin gezamenlijk de best mogelijke werkwijze van het station wordt ontwikkeld.

Het NOS-Bestuur zal voor de verschillende zenderredacties randvoorwaarden formuleren, die bij de eerste fase van hun werkzaamheden als leidraad gelden.

d. herkenbaarheid van de zendgemachtigden

Het Nederlandse bestel wordt gekenmerkt door pluriformiteit van zendgemachtigden. Organisatorisch leidt dat weliswaar vaak tot ingewikkelde constructies, inhoudelijk is deze pluriformiteit een van de onderscheidende elementen van het publieke bestel en als zodanig ook zijn kracht.

Het instellen en functioneren van zenderredacties dient deze pluriformiteit eerder te versterken dan te verzwakken. Individuele zendgemachtigden zullen zich binnen de verschillende stations daarom ook eerder verder kunnen profileren, zij het in strakkere onderlinge coördinatie en beter op elkaar afgestemd. Horizontale programmering verdraagt zich goed met profilering.

VI. PROFIELEN RADIOSTATIONS

VI.1 Uitgangspunten voor de programmering

Het NOS-Bestuur gaat er bij de programmering van de vijf gestileerde radiostations van uit dat:

- de publieke omroepen onderkennen dat bij hun programmering op de te onderscheiden stations rekening zal moeten worden gehouden met de eisen die een breed samengesteld publiek stelt en dat derhalve een verder teruglopen van het marktaandeel niet aanvaardbaar is;
- bij de programmering van de te onderscheiden stations terdege rekening zal moeten worden gehouden met de eisen die de publieke taakstelling van dit bestel met zich brengt en waarin het belang van pluriformiteit en onderscheid eerder toe- dan afneemt;
- er binnen het totaal van de vijf radiostations naast de aandacht voor de grote groepen luisteraars ook binnen redelijke grenzen voldoende ruimte blijft voor programma's die minder luisteraars trekken.

Bij het nieuw te formuleren programmabeleid hebben de maximalisering van de samenwerking op de verschillende stations en de versterking van de voor het publieke bestel onderscheidende programmering de eerste prioriteit.

De implicaties van deze keuze zijn:

- het aanscherpen van de programmatische profielen van de vijf stations;
- de versterking van de horizontale programmering;
- de introductie van zenderredacties, bestaande uit gemandateerde vertegenwoordigers van alle op het station uitzendende zendgemachtigden;
- de introductie van de zendercoördinator per station met omschreven bevoegdheden;
- het vergroten van de aandacht voor achtergrond-journalistiek (lange reportage/feature) op de nieuws- en informatiezender;

- het opzetten van een radio-eigen buitenlands correspondentennet (i.s.m. Radio Nederland Wereldomroep) op strategische plaatsen;
- het verbeteren van de binnenlandse nieuwsuitwisseling (i.s.m. de regionale omroep);
- het vergroten van het aantal eigen produkties op het terrein van de klassieke muziek, lichte muziek/cabaret, popmuziek in relatie tot een stimulerend en onderscheidend cultuurbeleid op de radio;

hetgeen leidt tot de versterking van het onderscheidend karakter van de publieke omroep-programmering.

VI.2. Modellen voor een mogelijke stilering van de vijf zenders

De nieuw te vormen zenderredacties zullen voorstellen voor de uitgewerkte formule en de indeling van hun station moeten formuleren ten genoegen van het NOS-Bestuur. Deze voorstellen zullen van COPRA-advies.

Wat hier volgt zijn een aantal modellen, die een indruk kunnen geven van zo'n indeling. De zendgemachtigden hebben in de laatste tijd herhaaldelijk dergelijke modellen opgesteld, al gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat daarbij al in een vroeg stadium zoveel compromissen werden ingecalculerd dat de voorgenomen stations nog een redelijk eind afbleven van een werkelijk helder resultaat.

Het NOS-Bestuur is zich er terdege van bewust dat werkelijke profilering van de vijf stations vraagt om meer dan een herschikking van bestaande programma's.

De zenderredacties onder leiding van de zendercoördinator kunnen gaandeweg, op basis van onderlinge afspraken en onder erkenning van de wettelijk vastgelegde autonomie van zendgemachtigden concluderen tot veranderingen in de programmering.

Het DB heeft geconstateerd dat het COPRA in meerderheid de hierna beschreven profielen beschouwt als een goed uitgangspunt voor verdere uitwerking.

VI.3 Radio 1 - Nieuws en Actualiteiten

De nieuws- en informatiezender verzorgt gedurende 24 uur actuele informatie in de vorm van nieuwsberichten,

actualiteitenprogramma's, discussies en korte en lange reportages.

Alle programma's worden 'live' gepresenteerd. Langere reportages worden alleen dan geprogrammeerd wanneer ze passen in het 'format' van dit station (o.m. onderbreking voor nieuwsoverzichten).

Anders horen ze thuis op Radio 5.

Het basisprincipe van dit station is dat aktualiteit altijd voorrang heeft boven de geplande langere reportages.

Op de nieuws- en actualiteitenzender wordt ook de actuele sportverslaggeving verzorgd.

De actualiteitenredacties worden gecoördineerd door een zenderredactie met een zendercoördinator (waarvan de bevoegdheden zijn vastgelegd in hoofdstuk V, punt .6.6). De bespelers zijn verplicht tot inhoudelijke coördinatie en informatie-overdracht bij het beëindigen van hun programmatische bijdrage (zgn. estafette-verplichting).

De uren-indeling zou er als volgt uit kunnen zien:

00-06/7	nieuwsberichten/lichte muziek ('MOR-nacht')
06/7-09	nieuwsberichten/actualiteiten/korte overzichten
09-12	nieuwsberichten/overzichten/actualiteiten/ langere reportages /studio-gesprekken/discussies
12-14	nieuwsberichten/actualiteiten/korte overzichten
14-17	nieuwsberichten/overzichten/actualiteiten eventueel langere reportages/studiogesprekken/ discussies
17-19	nieuwsberichten/actualiteiten/korte overzichten
19-23	nieuwsberichten/actualiteiten/features en/of achtergrondreportages, elke avond tussen 22.00 en 23.00 extra aandacht voor sport, woens- en zaterdag sport vanaf 19.00
23-24	nieuwsberichten/actualiteiten/korte overzichten en vooruitblik

Tijdens het weekend wordt de indeling op enkele plaatsen aangepast (o.a. sport op zaterdag- en zondagmiddag).

Bij grote gebeurtenissen (bijvoorbeeld Golf-oorlog, ontwikkelingen Oost-Europa, belangrijke kamerdebatten) hebben op Radio 1 nieuws en informatie altijd voorrang.

VI. 4 Radio 2 - Gemengde programmering met familiaal karakter

Dit station heeft een gemengde programmering met een sterk familiaal karakter, bestaande uit lichte muziek en onderhoudend gesproken woord.

Het dagelijks programma-format kent tijdens de weekdays een vast basispatroon, in het weekend zijn afwijkingen die aansluiten bij het luistergedrag toegestaan.

De horizontale opbouw van de programmering en de afspraken over het muziekformat geven Radio 2 voor de luisteraars een zeer herkenbaar karakter.

Daarnaast biedt de indeling van de bespelers ruimte voor die formules, die de te onderscheiden zendgemachtigden beschouwen als programma's die nadrukkelijk de sfeer van hun organisatie ademen.

Om dit te realiseren springen twee programmeringsmodellen nadrukkelijk in het oog:

- een horizontaal programma-concept, waarin de zendgemachtigden *horizontaal* worden ingedeeld;
- een horizontaal programma-concept, waarin de zendgemachtigden *verticaal* worden ingedeeld.

Hoewel uit onderzoeken blijkt dat de eerste keuze voor de luisteraars de meeste herkenbaarheid oplevert, kiest het NOS-Bestuur voor het tweede model.

Hierdoor wordt het mogelijk om met behoud van de doelstelling een zo breed mogelijk publiek te bedienen met een strak geprogrammeerde familiale muziekzender en toch ruimte te bieden aan zendgemachtigden om de verschillende dagen een eigen sfeer mee te geven.

Het lichte muziek-format is helder gedefinieerd en onderscheidt zich door een zorgvuldige mix van bekende "oude" muziek, geliefd hedendaags M.O.R. (middle of the road)-repertoire en een bewuste keuze uit het nieuwe A.C. (adult contemporary)- genre.

Het format biedt ook ruimte voor nieuwe initiatieven op het terrein van de lichte muziek door het programmeren van eigen opnamen en/of registraties van derden.

De verplichting om een invulling te realiseren die voor een breed publiek aantrekkelijk is, leidt ertoe dat de bespelers zich verplichten tot het accepteren van minimumgaranties met betrekking tot de luisterdichtheid. De minimumgrens van de luisterdichtheid van de programma's op de daguren is 3 %,

met een inspanningsverplichting van minimaal 4 % na één jaar. Uitgaande van het succes van bepaalde formules, zoals nu gerealiseerd op de huidige Radio 2, zal de gemiddelde luisterdichtheid aanzienlijk hoger liggen.

Het station krijgt een zenderredactie met een zendercoördinator, die verantwoordelijk is voor de invulling en bewaking van het format (inclusief de aard van het gesproken woord). Voor de actuele nieuwsvoorziening wordt voorzien in een kort nieuwsbericht.

De programmamix onderscheidt dit station van de commerciële aanbieders, die op vergelijkbare terreinen (M.O.R.) actief zijn.

De uren-indeling zou er als volgt uit kunnen zien:

00-07	lichte muziek met op elk uur nieuwsbericht
07-09	light entertainment/muziek, primair muziek met korte entertainment-onderwerpen
09-11	accent van muziekkeuze op bekende 'oude' muziek, beperkte of geen presentatie
11-12	gesproken woord entertainment-formules met muziek
12-14	light entertainment/muziek, inclusief radio-strip/spelletjes
14-15	accent muziekkeuze op bekende "oude" muziek
15-17	accent muziekkeuze op m.o.r. en Nederlandse produkties
17-19	light entertainment/muziek, inclusief herhaling radio-strip
19-24	mix van in het format omschreven muziek, inclusief eigen produktie/opnamen van derden.

Omdat Radio 2 onderwerp is geweest van veel discussie heeft het Bestuur voor dit station besluiten genomen die verder gaan dan voor de andere stations.

Dit besluit behelst:

- het profiel;
- de combinatie van horizontale programmering en verticale indeling;
- de minimum-luisterdichtheid van 3 % met de inspanningsverplichting om 4 % te bereiken na een jaar, en
- een evaluatie na een half jaar.

VI.5 Radio 3 - Pop

Een station met een sterk appeal voor een jeugdig publiek is een absolute prioriteit voor de publieke omroep.

Dit station heeft een herkenbaar popmuziek-profiel, dat aansluit bij de muzikale voorkeuren van de popgeneratie. De nadruk van het format ligt op de top 40/100-muziek, de "dance-able music", de trendy stijlen en de avant-garde in de popmuziek. Het dagprofiel accentueert zich door meer hits en ex-hits. De avonduren benadrukken meer het nieuwe en vernieuwende.

De presentatie door disc-jockeys is jong, dynamisch en onderhoudend, maar ook uitdagend informatief (bijvoorbeeld over uitgaan, drugs, sex, film, alcohol, O.V.-jaarkaart, aids-campagne, vakantie en werk).

De bespelers worden horizontaal ingedeeld, waardoor de voor een popstation essentiële horizontale personele/programma-indeling tijdens de weekdays ontstaat.

In het weekend wordt de programmering aangepast aan het luisterpatroon en kunnen programma's met een weekfrequentie in het schema worden opgenomen (bijvoorbeeld de hitparades en een round table-formule). In de avonduren is er op dit station ruimte voor live-concerten en eigen opnamen.

Het station krijgt een zenderredactie met een zendercoördinator, die verantwoordelijk is voor het muziek-format en de inhoud en omvang van het informatieve karakter.

De uren-indeling zou, uitgaande van 8 A-omroepen en de NOS, er als volgt uit kunnen zien:

06-08 disc-jockey -programma	A1
08-10 disc-jockey -programma	A2
10-12 disc-jockey -programma	A3
12-14 disc-jockey-programma	A4
14-16 disc-jockey-programma	A5
16-18 disc-jockey-programma	A6
18-19 disc-jockey-programma	NOS
19-21 programma	A7
21-23 programma	A8
23-24 programma	A's

Voor de nachturen wordt een vergelijkbaar schema ontworpen, terwijl in het weekend aanpassingen mogelijk zijn, ook met betrekking tot de indeling van de bespelers.

In combinatie met het gekozen muziekprofiel en de inhoudelijke presentatie onderscheidt dit station zich nadrukkelijk van de commerciële stations die op dit terrein actief zijn.

VI.6 Radio 4 - Klassiek

Radio 4, indertijd op instigatie van de politiek als afzonderlijke zender gestart, vormt dankzij zijn hoogwaardige aanbod en ondanks zijn beperktere publieksafname, een onmisbaar onderdeel van de publieke radio.

Door aan dit station de gelegenheid te geven meer aandacht te wijden aan het Nederlandse orkestenbestand en bovendien het al bestaande repertoire te vernieuwen en uit te breiden, zal Radio 4 nog meer dan nu het geval is een bijdrage leveren aan het Nederlandse muzikleven.

Dit station biedt een breed scala, bestaande uit alle vormen van klassieke muziek (inclusief de hedendaagse). Het programma-format biedt ruimte aan de herkenbare en populaire klassieken, het minder bekende van beroemde componisten en uitvoerenden, de nieuwe vertolkingen van het standaard-repertoire en het moderne en de avant-garde in de muziek. Aansluitend wordt de luisteraar op vaste en herkenbare momenten geïnformeerd over actuele gebeurtenissen op en rond de concertpodia. De programmaformule voorziet ook in meer literair/muzikaal gerichte programmavormen.

Het profiel van het station wordt bewaakt door een zenderredactie met een zendercoördinator, die verantwoordelijk is voor het muziekprofiel, de coördinatie van de muziek-actualiteit en het literair getinte onderdeel.

Voor het station geldt een coördinatie-verplichting en ten aanzien van de muziek-actualiteiten bestaat er de 'estafette-verplichting'. De bespelers leveren hun produkties aan binnen het afgesproken profiel.

De uren-indeling zou er als volgt uit kunnen zien:

00-07	continu herkenbare klassieken
07-09	korte werken met een overwegend licht karakter
09-10	kortere werken, met aandacht voor uit religieuze traditie ontstane muziek
10-12	concerten met een overwegend licht karakter
12-14	kortere werken met o.a. veel aandacht voor nieuwe c.d.-produkties
14-17	concerten, ruimte voor volledige werken
17-18	korte werken met een overwegend licht karakter
18-19	muziekactualiteiten, incl. aandacht voor amateuristische muziekbeoefening
19-20	eigentijdse muziek
20-22	concert (live/omroep-opnamen en concert-podia)
22-23	uitloop concert (overlopende programmering)
23-24	literaire cultuur (inclusief vaste hoorspel-uitzending)

De zenderredactie onderzoekt op korte termijn of intensieve samenwerking met de BRTN mogelijk is. Deze samenwerking zou kunnen beginnen door de nachtelijke uitzendingen van BRTN-3 over te nemen.

VI.7 Radio 5 - Geprofileerde informatie

Radio 5 is van wezenlijk belang voor een optimale invulling van de publieke taak op radio en krijgt een volledig nieuwe aanpak.

Het NOS-bestuur kiest daarom voor de inrichting van een programmatisch volwaardig station, waarop de geprofileerde informatie van de ledengebonden en niet-ledengebonden organisaties de hoofdmoot vormt.

Dit station biedt een geprofileerd, informatief programma-aanbod dat niet automatisch gekoppeld is aan de actualiteit van de dag. Het informeert, confronteert en betreft de luisteraar bij vraagstukken die de directe levenssfeer raken.

De nieuwe Radio 5 is een station dat een volwaardig programma voor een breed luisteraarspubliek brengt.

Het zwaartepunt in de beluistering wordt echter niet bepaald door de absolute hoogte van de luisterdichtheid bij het totale publiek, maar door de effectieve beluistering binnen de gekozen publieksgroep.

Om die reden zal Radio 5 niet primair een doorluisterzender te zijn, maar wil het station op vaste momenten van elke dag

op herkenbare wijze de gekozen of gezochte publieksgroep informeren.

Het station is bij uitstek geschikt voor programma's die de omroepen willen maken voor die groeperingen binnen de samenleving die zich verbonden voelen met de doelstelling van de omroeporganisatie. Het betreft hier zeker niet alleen specifiek religieuze en/of levensbeschouwelijke programma's voor de achterban, maar ook licht-informatieve programma's die aansluiten bij de sfeer en mentaliteit van de te onderscheiden organisaties en programma's van informatieve aard die zich door de inhoud, aanpak en vorm niet lenen voor plaatsing binnen het kader van het strakke nieuwsschema van de nieuws- en actualiteitenzender.

Het NOS-Bestuur kiest, zoals uit de zenderindeling duidelijk zal zijn geworden, nadrukkelijk voor een afzonderlijke voorziening voor deze programma's, omdat:

- dit vanuit programmatisch oogpunt, omwille van de adequate bediening van gekozen publieksgroepen en de consequente kleuring van het aanbod op andere zenders verre de voorkeur geniet;
- daardoor de luisteraars op gestructureerde wijze worden bediend met een voor de publieke omroep essentiële programmavoorziening.

De nieuwe Radio 5 biedt ook mogelijkheden om een andere publieke omroepaak naar behoren te vervullen, de aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals programma's voor etnisch-culturele minderheden en het cursorisch deel van de educatieve programma's.

Voor deze programma's worden de avonduren van Radio 5, volgens een vast horizontaal model, ingericht.

Alle zendgemachtigden kunnen programma's voor de nieuwe Radio 5 aanbieden. Het station heeft een zenderredactie met een zendercoördinator, die de horizontale invulling, de coördinatie van de onderwerpen en waar nodig de 'estafette-verplichting' bewaakt en reguleert.

Op een aantal vaste punten is er een (verlengd) nieuwsbericht. De betrokken bescpelers worden binnen het afgesproken programmaprofiel ingedeeld.

Het bijzondere karakter van de nieuwe Radio 5 vraagt, meer nog dan andere zenders, dat de zenderredactie een budget vrijmaakt voor *programma-promotie*.

Naar de publieksgroepen toe, maar ook naar de achterbannen van de verschillende zendgemachtigden zal krachtig geworven moeten worden voor Radio 5 als geheel en voor de individuele programma's en -genres.

Daartoe is het nodig dat zowel de horizontale programmering als de duurzaamheid van bepaalde programma's extra nadruk krijgt.

De uren-indeling zou er als volgt uit kunnen zien:

07-09	lang nieuwsbericht, service-informatie
09-10	gezondheid, fitness, leefstijl, voeding, etc.
10-12	themaprogramma's, op weekdays gebaseerd op Plein Publiek/MV-magazine-formules, in weekend religieuze uitzendingen
12-13	lang interview
13-14	studio-discussie/journalistenforum
14-15	documentaire
14-16	thema/service-programma's, op weekdays gebaseerd op Klantenservice/ Ombudsman-formules
16.30-17	literatuur
17-18	culturele informatie
18-19	religieuze/levensbeschouwelijke informatie en muziek
19-21	nieuws voor allochtonen en allochtonen-programmering
21-eind	cursussen, levensbeschouwing en religie

VI.8 Bedrijfstijden

Terwille van de duidelijkheid naar het luisterpubliek moet gestreefd worden naar gelijke bedrijfstijden op alle zenders. Uitzondering op die regel kan zijn Radio 5, vanwege de afwijkende avondprogrammering.

Een probleem hierbij kan zijn dat de toegewezen frequenties niet volledig gebruikt worden. Omdat het van het grootste belang is dat de in gebruik zijnde frequenties geheel voor de publieke omroep ter beschikking blijven, dienen de zenderredacties met voorrang naar dit probleem te kijken.

VI.9 Indelingssystematiek

De gekozen hoofdrichting van het plan impliceert dat het station de centrale operationele en strategische eenheid van programmeren wordt.

De ervaring uit vrijwel alle landen leert dat een zender (een station) de minimale eenheid is voor consequente programmering en van effectief management. Het programmatisch profiel staat primair, de organisatievorm is daarvan een afgeleide. Het meest optimale programmatische en economische rendement wordt gerealiseerd wanneer de ondersteunende taken, de facilitaire behoeften en de huisvesting per zendernet (station) worden georganiseerd.

De kwaliteit van de programmering per zender (station) en de kwaliteit van de programma's is duidelijk gebaat bij maximale samenwerking en schaalvergroting. Omdat tot op heden elke zendgemachtigde zelf alle programmasoorten wilde of moest maken is er een onnodige versnippering van schaars talent ontstaan. De zender(stations-)gewijze programmering en structurering zal op termijn leiden tot aanzienlijke besparingen, waardoor de versterking van de onderscheidende programmering kan worden gerealiseerd.

Uitgangspunt bij de plaatsing is in eerste instantie de huidige indeling met inbegrip van de statuswijzigingen. Indien zendgemachtigden onderling met voorstellen tot ruiling komen, bestaat daartegen in principe geen bezwaar zolang deze de programmering ten goede komt.

Indien de voorgenomen cluster-indeling voor televisie ook wordt doorgetrokken naar de radio kunnen de clusters desgewenst gelijkelijk per zender (station) worden ingedeeld, waarna binnen de cluster afspraken gemaakt kunnen worden over de onderlinge verdeling. Aan het COPRA wordt gevraagd een intekensysteem te ontwikkelen, waardoor de zendercoördinator de mogelijkheid krijgt om zendgemachtigden flexibel op de diverse stations in te delen.

VI.10 Publiciteit en promotie

De nieuwe stationsprofielen zullen met inzet van een intensieve publiciteits- en promotiestrategie bij de Nederlandse bevolking worden bekendgemaakt.

Daarvoor zullen de eigen omroepmedia radio en televisie en ook andere middelen worden ingezet. De marketing geldt zowel het grote publiek als specifieke groepen.

VII. MIDDELEN

VII. MIDDELEN

VII.1 Zenderbehoefte voor de komende 10 jaar

Een goede uitvoering van de taak van de publieke radio vraagt om in ieder geval Radio 1 tot en met 4 op FM uit te zenden. Radio 5 zal dan nog op AM blijven, zij het dat daar ook de techniek dient te worden ingezet om in ieder geval de kabelbeluistering van Radio 5 in stereo mogelijk te maken. Zolang het FM H-net nog niet gereed is zal de AM-zender van Radio 1 nog in bedrijf blijven.

In het algemeen is het NOS-Bestuur van oordeel dat de publieke radio de zenders toekomen die nodig zijn om de programmatische taak optimaal uit te voeren. De zenders die dan resterend, kunnen aan andere gegadigden worden gegund.

Gedurende het laatste jaar heeft de politiek als haar eerste beleidsprioriteit versterking van de publieke omroep in het vaandel gevoerd.

De omroep werd opgeroepen orde op zaken te stellen, een plan te maken, zijn efficiency op te voeren en de kwaliteit van de programmering op radio en televisie te versterken. Van de kant van de overheid werden daarvoor extra middelen in het vooruitzicht gesteld. De omroep heeft deze uitdaging aanvaard.

Teneinde planning op langere termijn mogelijk te maken, vraagt het NOS-bestuur de minister de benodigde zenders in principe voor een concessieperiode van tien jaar toe te kennen.

VII.2 STER-regime

In toenemende mate is het optimaal functioneren van de STER van levensbelang voor de publieke omroep. In het voorgaande is al gepleit voor een versterking, ook van de STER, in de radioprogrammering.

Uit de cijfers blijkt dat de nieuwe ontwikkelingen op de radiomarkt de inkomsten via de STER onder druk zullen zetten.

Dat geldt in mindere mate voor de beslissing om regionale en lokale omroep een reclameregime te gunnen en in veel sterkere mate voor de gevolgen van het toelaten van commerciële radiostations in de ether.

Wanneer de tweede beleidslijn van de minister om ook etherzenders ter beschikking te stellen aan commerciële omroep tot gevolg heeft dat de publieke radio in financiële perikelen geraakt, ontstaat er een innerlijk conflict in het beleid, waarvan met name de versterking van de kwaliteit van de publieke omroep de dupe wordt. Onze financiële ramingen in het volgende hoofdstuk maken dit duidelijk.

Een versterking van het STER-regime op de vijf publieke stations - en met name die stations die voor een groot publiek werken - ligt daarom in de rede. Naast de STER-blokken rond de nieuwsbulletins zullen daarom voorzieningen worden getroffen voor een aantal zwevende blokken, met name op Radio 2 en Radio 3.

VII. 3 Samenwerking met regionale omroep en Wereldomroep

VII.3.1 Regionale omroep

Doordat de publieke radio historisch en feitelijk wordt gedomineerd door de problematiek van de zendgemachtigden en dus van het aanbod, is een gezamenlijke strategie voor landelijke en regionale radio niet wel mogelijk gebleken. Een eerste periode van 1985 tot 1988, waarin regionale omroepen deels zelfstandig deels onderdeel van de NOS waren, leidde in de hierboven geschetste ontwikkeling tot een verzelfstandiging van de regionalen in plaats van een geïntegreerd beleid.

Het is tegen deze achtergrond dat de minister in haar recente 'radiobrief' vraagt aandacht te besteden "aan de mogelijkheden tot samenwerking tussen landelijke publieke radio en de (publieke) regionale omroepen".

"In een toekomstgerichte benadering van de radio-problematiek zal mijns inziens gestreefd moeten worden naar meer eenheid van alle tot het publieke bestel te rekenen organisaties, terwijl betrokkenen zoals ik in mijn nota over de publieke omroep reeds opmerkte, nu meer geneigd zijn elkaar marktposities in termen van concurrentie te beleven.

Een dergelijke eenheid veronderstelt niet alleen een grote samenhang in het bestel op landelijk niveau, maar ook een nauwe verticale relatie tussen de landelijke en regionale/ lokale publieke omroepniveaus. Het lijkt mij zeer wel mogelijk om als eenheid te opereren zonder dat de eigen geaardheid van de programmering daarbij aangetast wordt", aldus de minister.

Recent heeft de minister, vanuit het uitgangspunt van complementariteit van de verschillende publieke omroepniveaus en van de onwenselijkheid van duplicering en ketenvorming NOS en ROOS gevraagd om "op korte termijn met concrete, toekomstgerichte voorstellen te komen over de samenwerking".

VII.3.2 Wereldomroep

In Nederland hebben Wereldomroep en landelijke omroep zich van meet af aan los van elkaar ontwikkeld.

Als gevolg van deze gescheiden ontwikkeling en de gerichtheid op een verschillend verzorgingsgebied zijn de mogelijkheden tot samenwerking tussen landelijke radio en Wereldomroep tot op heden slechts incidenteel aan de orde gesteld.

In haar radiobrief vraagt de minister om "doordenking van de mogelijkheden van nauwere bestuurlijke, programmatische en organisatorische banden met Radio Nederland Wereldomroep".

"Het betreft hier een voorziening met het niet geringe budget van f 70 mln uit de omroepmiddelen. Het lijkt mij onverantwoord, nu de publieke radio blijvend op het scherp van de snede zal moeten opereren, deze voorziening niet in het transformatieproces te betrekken", aldus de minister.

VII.3.3 Mogelijkheden tot samenwerking

Het NOS-Bestuur heeft met instemming kennis genomen van de opmerkingen van de minister dat er in de komende jaren gewerkt zal moeten worden aan de samenwerking tussen de landelijke publieke radio, de regionale omroepen en de wereldomroep.

De landelijke radio-omroep is graag bereid om de *programmatische samenwerking* met beide andere onderdelen van de publieke radio te versterken, voorzover

deze vanuit de taak van de verschillende componenten mogelijk en lonend is.

Uit de eerste besprekingen die inmiddels met regionale en Wereldomroep hebben plaatsgevonden blijkt dat zich de meest voor de hand liggende mogelijkheden voordoen op het terrein van de nieuwsvoorziening en -uitwisseling en de gezamenlijke verslaglegging van evenementen.

De landelijke omroep heeft zich gaarne bereid verklaard om met de regionale omroep te zoeken naar zodanige samenwerking dat de laatste zich op zijn eigenlijke taak kan toeleveren en er geen sprake is van verdubbeling van werkzaamheden. Daartoe is het nodig dat de landelijke omroep de regionale stations landelijk en internationaal nieuws en actualiteiten aanlevert. Zo wordt de kwaliteit van dat aanbod zeker gesteld en worden de beschikbare middelen efficiënt aangewend.

In de periode waarin het zg. Radio 1 contract van kracht was gingen beide niveaus uit van een vergaand samenwerkingsmodel dat in de praktijk tot problemen geleid heeft. Daarom zal nu, als eerste stap in een nieuw samenwerkingstraject, onderzocht worden of tussen NOS, Wereldomroep en ROOS een contract gesloten kan worden om driemaal daags een rubriek aan te bieden, die de regionale omroep zelf in zijn programmering kan verwerken. Omgekeerd is denkbaar dat de regio nieuws aanlevert aan de NOS en de Wereldomroep. ROOS en Wereldomroep zijn hiervan voorstander en ook de NOS staat positief tegenover deze vorm van samenwerking. Bij deze samenwerking dient ook de Radio Nieuwsdienst van het ANP betrokken te worden.

Samenwerking tussen de landelijke omroep, de regionale omroep en de Wereldomroep hoeft zich niet te beperken tot de nieuws- en actualiteitsvoorziening. Ook op het terrein van de achtergrond-informatie, de (levende) muziek en de cultuur is een uitbreiding van gezamenlijke projecten realiseerbaar.

Uitgangspunt is daarbij steeds dat er efficiënter met de publieke middelen wordt omgegaan en dat ieder van de te onderscheiden omroepniveau's zijn primaire taken optimaal kan realiseren.

Waar het de *organisatorische samenwerking* betreft zijn voorshands geen initiatieven van de landelijke omroep te verwachten.

Omdat het hier zelfstandige organisaties betreft die met zelfstandige besturen een eigen verantwoordelijkheid dragen, is het aan de verantwoordelijke minister om ter zake initiatieven te overwegen.

VIII. FINANCIËLE IMPLICATIES

VIII. FINANCIËLE IMPLICATIES

VIII. 1 Inleiding

Fundamentele versterking van en een hernieuwd elan voor de publieke omroep vergt dat ook bij de radio aan een reeks ingrijpende voorwaarden wordt voldaan.

Daarvoor is het nodig dat het pad van compromisvorming wordt verlaten en wordt gekozen voor de meest optimale vorm van radiomaken, rekening houdend met de gekozen doelstellingen.

Uit de te presenteren cijfers blijkt, dat een dreigende terugval van reclame-inkomsten niet is te voorkomen en dat een nog verdere teruggang moet worden tegengegaan om het radiobestel ook in de toekomst te laten overleven en te laten aansluiten op de wensen van de luisteraars.

Het is met name de waarschijnlijkheid dat één of meer etherzenders worden afgestoten welke een bedreiging vormt voor de beoogde nieuwe structuur.

Uit de navolgende cijfers blijkt duidelijk, dat deze weg leidt tot een ernstige financiële en daarom programmatische verzwakking van het publieke radiobestel.

Voor een goed overzicht zullen de cijfers behorende bij ongewijzigd beleid op 5 stations en nieuwe concurrentie worden vergeleken met nieuw beleid waarin sprake is van programmaversterking en verlies van zenders aan commerciële gegadigden.

VIII.2 Uitgangspunten financiering

- 1 Uitgangspunt voor deze financiële paragraaf is dat de landelijke publieke radio ten behoeve van de geplande programmaversterking geen extra beroep op de middelen behoeft te doen.
 Dat betekent dat zowel de voorgestelde programmatische versterking als de voorziene zendtjduitbreiding vanuit efficiencyvoordelen gefinancierd moeten worden.
 De kosten die samenhangen met deze versterking worden geraamd op *f* 10 à *f* 15 miljoen.

Hierbij is rekening gehouden met:

- versterking journalistieke verslaggeving;
- buitenlands correspondentennet;
- binnenlands correspondentennet;
- groter aantal eigen muziekproducties;
- zendtjduitbreiding;
- introductie zenderredacties.

Over de ruimte kan al het volgende opgemerkt worden.

Na het afschaffen van de bestedingsverplichting per 1 januari 1992 is de verwachting dat het totaal benodigde facilitaire radiopakket kan worden ingekocht voor ca. f 38 mln.

(rekening houdend met de verwachte stijging door de BTW-druk).

Bij het huidige niveau van facilitair geld van ca. f 48 mln. levert dit een besparing op van ca. f 10 mln.

Echter, de verwachte facilitaire kostenbesparing als gevolg van het beëindigen van de poolingsovereenkomst (ca. f 8 mln.) is reeds verwerkt in het Meerjarenplan Televisie.

Verder wordt er op basis van ramingen van een toekomstig personeelsbestand ten opzichte van het huidige bestand van uitgegaan, dat een besparing van enkele miljoenen gulden in 1996 kan worden gerealiseerd. Deze besparing is echter reeds in de berekeningen volgens het MJP Televisie verwerkt.

Met mogelijke extra besparingen op de Beheertaken is vooralsnog geen rekening gehouden.

Zoals reeds in het Meerjarenplan TV is aangegeven, wordt geen indicatie van kostenbesparingen op de orkesten en het koor gegeven. Het overleg hierover met het Ministerie van WVC is inmiddels gestart. Verwacht wordt echter, dat eventueel vrijkomende middelen worden bestemd voor andere culturele programma's (zoals bijvoorbeeld film).

Bij dit alles wordt ervan uitgegaan dat de financiële middelen die dankzij samenwerking en efficiencyverbetering in de komende periode vrijkomen allereerst voor radiodoeleinden beschikbaar zijn.

2. Een volgend uitgangspunt is dat het in dit Meerjarenplan voorgestane beleidstraject - radiostations als kleinst mogelijke eenheid van opereren - gevolgen heeft voor de financiële systematiek.

Evenals bij de nieuwe zenderindeling wordt uitgegaan van de bereidheid tot medewerking van alle zendgemachtigden en van een gefaseerde introductie.

Inzet van de operatie is inzicht te krijgen in de besteding van middelen per zender en op basis hiervan tot nieuwe toedelingscriteria per station te komen:

- In eerste instantie maken de zendgemachtigden per station een begroting op basis van de thans door de huizen ingebrachte programma's en daarbij behorende financiële gegevens. Daaruit resulteert het beschikbare basis-budget per zender.
- Door vergelijking van budgetten binnen en tussen zenders wordt de programmatische en budgettaire ruimte per station verder uitgewerkt. Desgewenst kunnen zendgemachtigden in een proces van onderhandeling expliciet of impliciet gemaakte keuzes bijstellen.
- De afgesproken programmaversterking zal, zoals gezegd, door verdere efficiencymaatregelen gerealiseerd moeten worden.
Realisering van nachturen maakt herschikking van de budgetten nodig.
- Wanneer zendgemachtigden, als gevolg van het intekensysteem, niet meer gelijkelijk op alle zenders vertegenwoordigd zijn, zullen hun radiobudgetten aan de nieuwe indeling moeten worden aangepast.

VIII.3 Handhaving huidige 5 stations: essentieel

Een realistische prognose van de marktontwikkeling levert een toename van de radioreclame-markt (landelijke bedekking) op van f 140 mln. bruto in 1992 naar ca. f 170 mln. bruto in 1996. In het Meerjarenplan Televisie was met deze ontwikkeling nog geen rekening gehouden.

Afstoten van twee etherzenders: verslechtering van de financiële positie

Uitgaande van het in dit Meerjarenplan gekozen scenario van de groei van de radioreclamemarkt tot ca. f 170 mln. bruto in 1996, is een raming gemaakt van de financiële gevolgen voor de publieke omroep wanneer twee etherzenders beschikbaar worden gesteld voor commerciële gegadigden.

Daarbij zijn de volgende veronderstellingen gehanteerd:

- commerciële concurrentie middels ethernetten vanaf 1 januari 1993;
- na het verschijnen van het rapport van de Cie. Donner kan er niet meer van worden uitgegaan dat een licentiebedrag voor commercieel radiogebruik wordt toegevoegd aan de omroepmiddelen;
- verder is er vanuit gegaan dat het publieke bestel 5 stations behoudt.
- doorvoering programmaversterking;
- reclamemarkt radio naar ca. f 170 mln. bruto in 1996;
- optimaal gebruik van de wettelijke mogelijkheden m.b.t. het reclameregime;
- kostenbesparing ten behoeve van programmaversterking;
- effecten van verzelfstandiging van koor/orkesten zijn in de cijfermatige overzichten niet opgenomen;
- inflatie/autonome kostenstijgingen zijn buiten beschouwing gelaten;
- met reclame-inkomstenderving door versterking van de regionale omroep is in de planperiode rekening gehouden.

Uitgaande van de onder VIII.2 gekozen zelffinanciering van de nieuwe programmaversterking '92 t/m '96 leidt die keuze tot het volgende financiële beeld gedurende de planperiode '92 t/m '96 ten opzichte van het Meerjarenplan Televisie (19 april 1991).

Hierbij is rekening gehouden met de verwachting dat twee AM-zenders beschikbaar worden gesteld aan commerciële gegadigden.

(x f 1 miljoen netto)	<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>
STER-radio	95,0	54,0	54,0	56,0	59,0
oorspronkelijk ingeschat	95,0	95,0	95,0	95,0	95,0
additioneel verschil	---	-/- 41,0	-/- 41,0	-/- 39,0	-/- 36,0
	====	====	====	====	====

Opgemerkt dient te worden, dat de derving in 1993 naar verwachting niet in deze mate zal optreden, omdat sprake zal zijn van een geleidelijke groei van de reclamebestedingen bij de commerciële zendgemachtigden.

In het scenario dat uitgaat van de huidige situatie, zou het afstoten van twee etherzenders bij ongewijzigd beleid de volgende conclusies rechtvaardigen:

1. Afstoten van twee etherzenders leidt tot een aanzienlijke daling van de STER-inkomsten oplopend tot ca. f 40 miljoen per jaar.
2. Hierdoor verslechtert de financiële situatie van het publieke bestel ten opzichte van de situatie zoals die is geschetst in het Meerjarenplan Televisie d.d. 19 april 1991 met een bedrag oplopend tot ca f 40 mln per jaar.
3. Er zijn geen extra middelen beschikbaar voor de beschreven programmaversterking.

VIII.4. Conclusies ten aanzien van financiële implicaties

1. Door van de beschikbare 7 radio-etherzendernetten er twee beschikbaar te stellen aan commerciële gegadigden, verslechtert de financiële situatie ernstig.
2. Het behoud van 5 radio-stations is voor de publieke omroep het enige alternatief om een volledig programma-aanbod te blijven leveren en om de financiering niet verder te laten verslechteren.

3. In het licht van de hiervoor geschetste financiële implicaties dient het nieuwe beleid onverwijld op gang gebracht te worden.
4. Zou realisatie van dit voorstel, of een dicht daarbij komende variant, niet realiseerbaar blijken, dan dreigt de publieke radio in een neerwaartse spiraal te komen, zowel in programmatische zin als uit financieel oogpunt.
5. Het bureau McKinsey zal worden verzocht de gepresenteerde cijfers nader te verfijnen.

IX BESLUIT

Het NOS-bestuur is er zich van bewust dat in dit deel II van het Meerjarenplan op een bepaalde manier een streep wordt gezet onder het verleden. Wij stellen niet alleen verbeteringen voor, maar ook ingrijpende veranderingen.

Ook bij ons was de neiging groot om toch maar weer voor compromissen te kiezen, die een fraaie geschiedenis in stand zouden houden en minder pijnlijke beslissingen voor mensen met zich meebrengen.

Wij hebben dat niet gedaan om één doorslaggevende reden: de radio is ons te lief om hem geheel uit te leveren aan anderen.

Evenals bij het deel over de Televisie is het ook mogelijk de hier voorgestelde maatregelen niet te nemen. Dan is echter redelijkerwijs geen toekomstverwachting voor de publieke radio meer mogelijk.

In zekere zin hebben we daarom geen keus.

Dat maakt wellicht de uitvoering van dit Meerjarenplan snel en efficiënt mogelijk.

BIJLAGEN

1. Zendtijd Radio 1 - 5
2. Radioluistertijd (1978-1991)
 - 3.1 Luistertijd per dag per zender (1989-1991)
 - 3.2 Zenderaandelen
 - 3.3 Ontwikkeling zenderaandelen
- 4.1 Luisterdichtheid per zender
- 4.2 Ontwikkeling luisterdichtheid per zender
- 4.3 Ontwikkeling luisterdichtheid per omroep
- 5.1 Marktaandeel radio in Nederland
- 5.2 Ontwikkeling marktaandeel in Nederland
- 6.1 Verdeling luister- en zendtijd naar programmasoort
7. Overzicht huidige zenderpark landelijke radio-omroep
8. Brief Minister d.d. 15 juli 1991
9. Besluit NOS-Bestuur dd. 20 maart 1992

ZENDTIJD RADIO 1, 2, 3, 4 EN 5

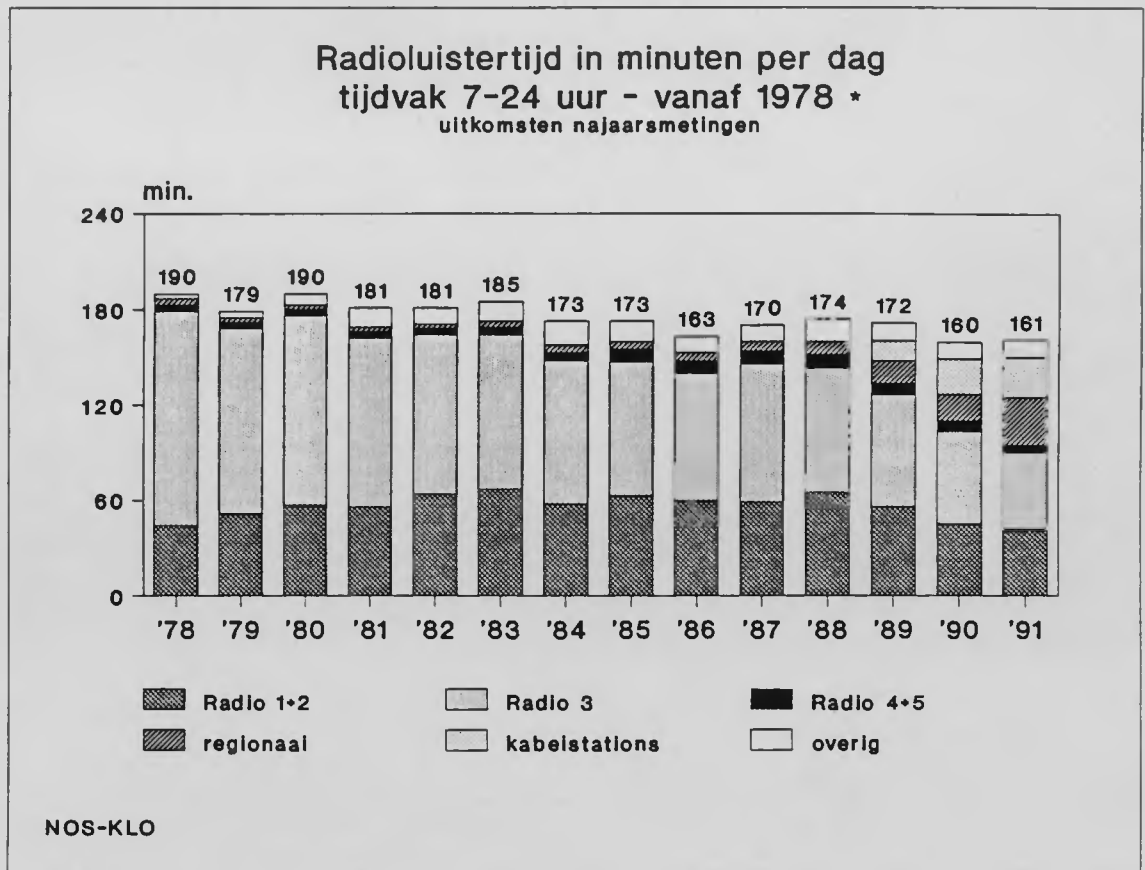
	<u>RADIO 1</u>	<u>RADIO 2</u>	<u>RADIO 1/2</u>	<u>RADIO 3</u>	<u>RADIO 4</u>	<u>RADIO 5</u>	<u>RADIO 1/2 nacht</u>	<u>TOTAAL</u>
AVRO	6.37	14.40	1.56	15.24	14.22	4.45	6.46	64.30
KRO	10.53	11.14	1.48	15.28	13.52	5.-	6.46	65.01
NCRV	10.04	12.36	1.48	14.26	13.52	5.18	6.46	64.50
TROS	13.55	9.28	-	15.24	14.50	4.35	6.46	64.58
VARA	11.04	10.30	1.48	15.24	13.50	5.30	6.46	64.52
VOO	11.10	12.36	-	15.24	14.50	4.40	6.46	65.26
EO	3.20	9.54	-	6.22	7.28	8.30	3.23	38.57
VPRO	5.54	6.18	1.48	9.02	7.56	4.35	3.23	38.56
NOS	9.39	-54	9.37	5.24	14.52	24.43	-	65.09
NOS.MED.')	-18	-	-	-	-	1.10	-	1.28
NIEUWS	7.21	3.14	1.03	4.06	1.08	3.09	1.38	21.39 *)
STER	6.48	5.36	1.12	6.36	-	-	-	20.12
IKON	-30	-	-	-	-	3.55	-	4.25
RKK	-	-	-	-	1.-	1.55	-	2.55
HUM.V.	-27	-	-	-	-	1.25	-	1.52
POL.P.	-	-	-	-	-	-40	-	-40
OVERH.	-	-	-	-	-	1.10	-	1.10
ED.OMR.	-	-	-	-	-	1.30	-	1.30
RVU	-	-	-	-	-	2.40	-	2.40
TELEAC	-	-	-	-	-	5.-	-	5.-
IOS	-	-	-	-	-	2.-	-	2.-
NIKG	-	-	-	-	-	-03 3/4	-	-03 3/4
VRJJE G.	-	-	-	-	-	-03 3/4	-	-03 3/4
Z.D.A.	-	-	-	-	-	-03 3/4	-	-03 3/4
MORMONEN	-	-	-	-	-	-03 3/4	-	-03 3/4
Totaal	98.-	97.-	21.-	123.-	118.-	92.25	49.-	598.25 *)

Een aantal nieuwsuitzendingen wordt niet geteld in verband met doorprikmethode.
Dit betekent:

nieuws	15 uur 57 minuten
totaal	592 uur 43 minuten

*) Op verzoek van NOS-DRP is de zendtijd bestemd voor NOS-Mededelingen, Waterstanden en Mededelingen voor Land- en Tuinbouw, afzonderlijk in deze recapitulatie opgenomen. De NOS heeft bovendien de beschikking over de zendtijd van 06.30 tot 06.50 uur - dagelijks - Radio 5 voor het uitzenden van scheepvaart- en marktberichten en het uitgebreid weerbericht.

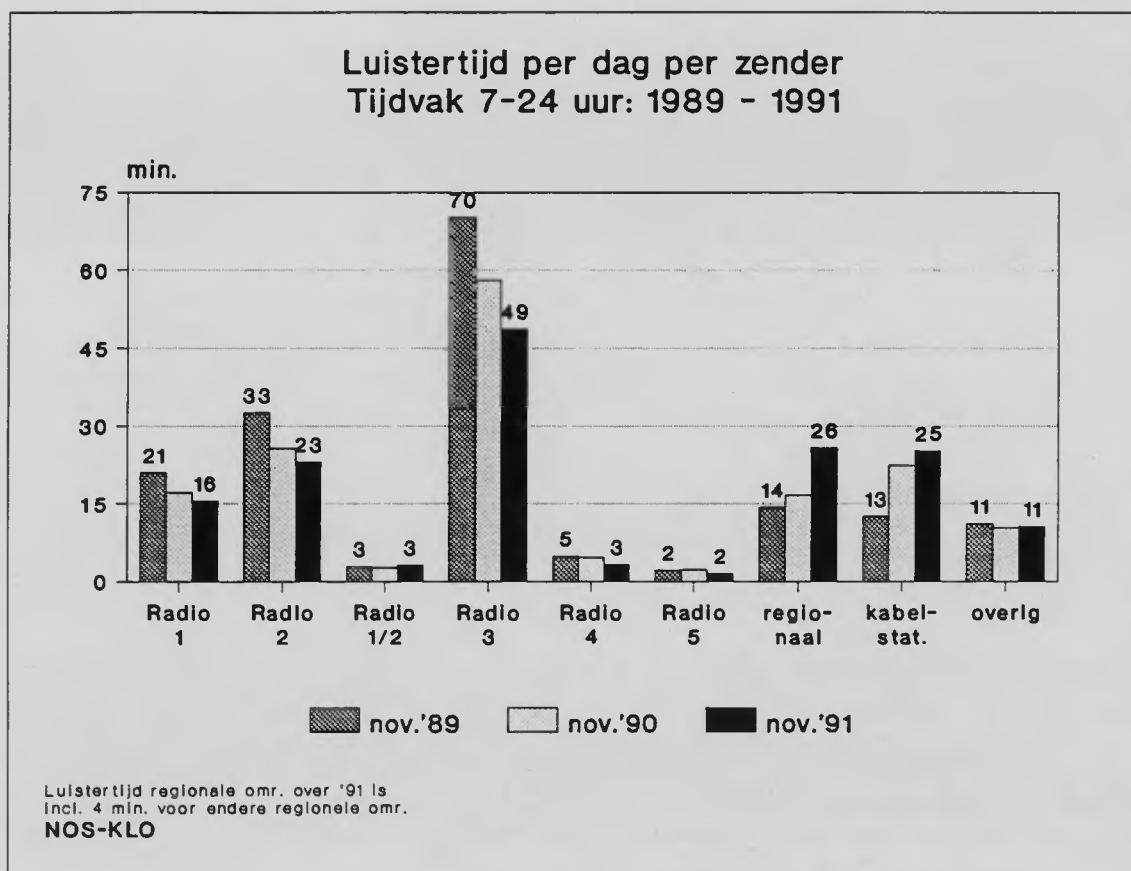
2. Radioluistertijd 1978-1991

3.1 Luistertijd per zender

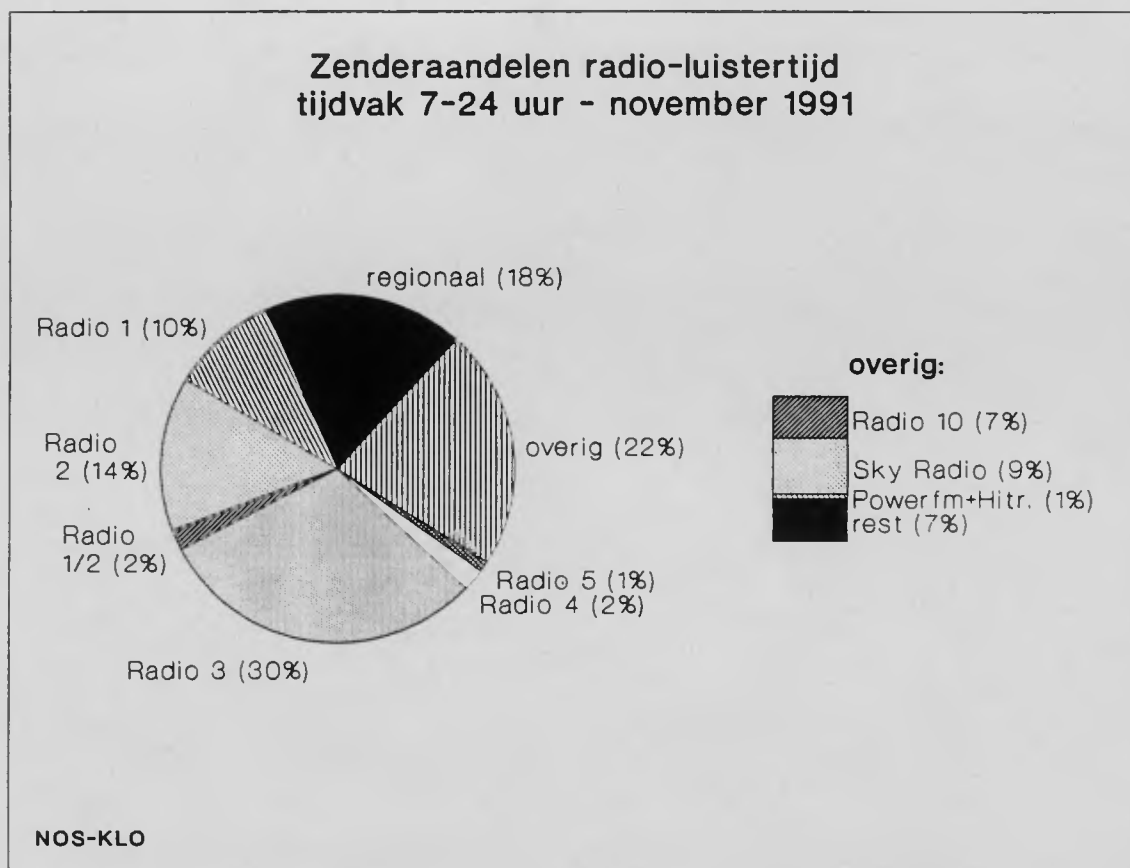
Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het gemiddeld aantal minuten per dag dat per november 1991 per Nederlander naar de diverse zenders werd geluisterd.

Aan Radio 3 werd het grootste aantal minuten besteed (49 minuten per dag), gevolgd door Radio 2 (23 minuten per dag). Beide zenders hadden overigens te maken met een sterke terugval ten opzichte van de twee voorafgaande jaren. Een toename kon worden geconstateerd bij de niet-Hilversumse zenders.

3.2 Zenderaandelen

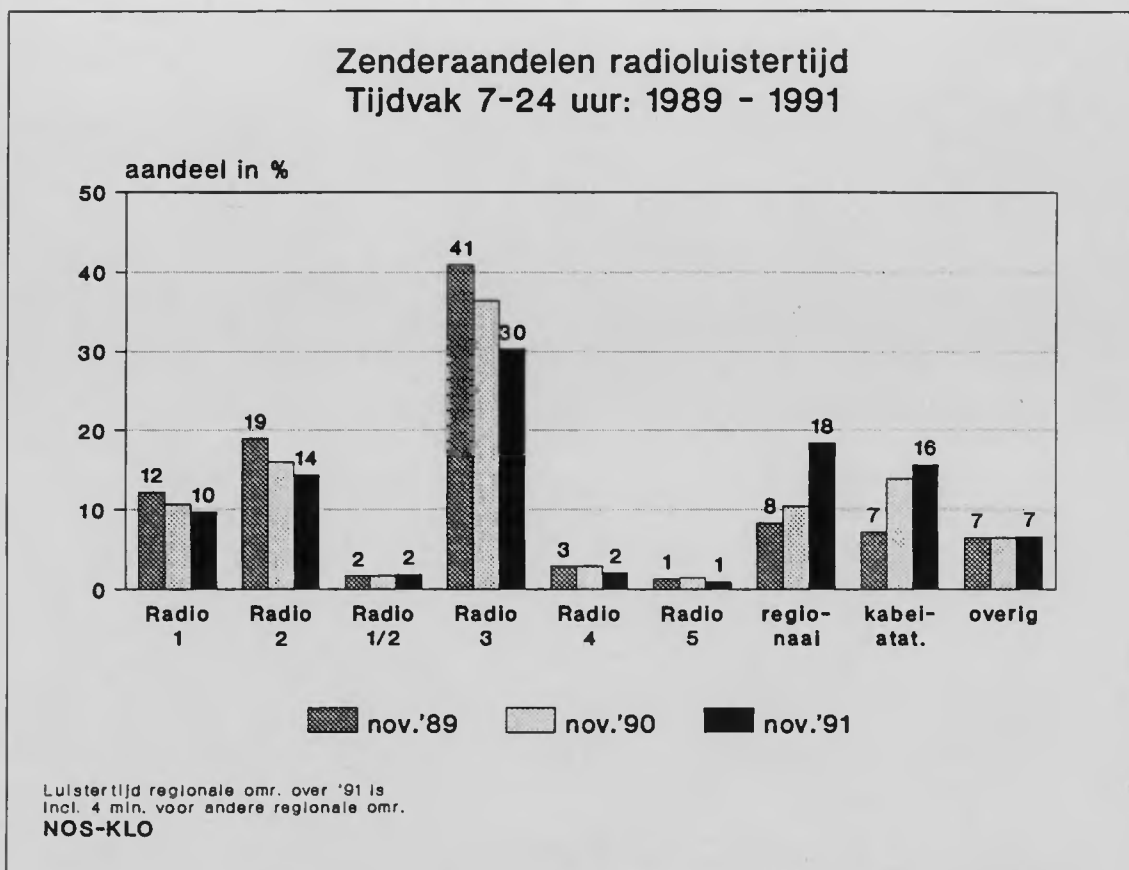
Stelt men de totale aan radio bestede luistertijd op 100%, dan bedroeg daarin het aandeel van Radio 1 t/m 5 59%. De regionale zenders (13%) en de commerciële satellietstations (18%) hebben inmiddels een aandeel van 36%.

3.3 Ontwikkeling zenderaandelen

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de ontwikkelingen welke zich in de afgelopen drie jaren hebben voorgedaan.

De opkomst van de commerciële kabelstations en de regionale omroeping voornamelijk ten koste van Radio 3 en Radio 2.

4.1 Luisterdichtheid per zender - november 1991

Voor de verschillende zenders werden op de feitelijke uitzendtijden de volgende tijdvakgemiddelden genoteerd:

	luisterdichtheid-%:		
	<u>7-19u.</u>	<u>19-24 u.</u>	<u>7-24 u.</u>
Radio 1	2.0	n.v.t.	n.v.t.
Radio 2	3.1	"	"
Radio 1/2	n.v.t.	1.4	4.1
Radio 3	6.4	0.9	4.8
Radio 4	0.4	0.2	0.3
Radio 5*	0.3	0.1	0.2
Regionale Omroep **	4.1	n.v.t.	n.v.t.
Radio 10 Gold	1.3	0.4	1.0
Sky Radio	1.6	0.7	1.3
Powerfm	0.1	0.0	0.1
Hitradio	0.1	0.0	0.0
overige zenders	1.3	0.5	1.0
overige zender incl. kabelstations	4.3	1.6	3.5
Totaal	20.5	4.2	15.8***

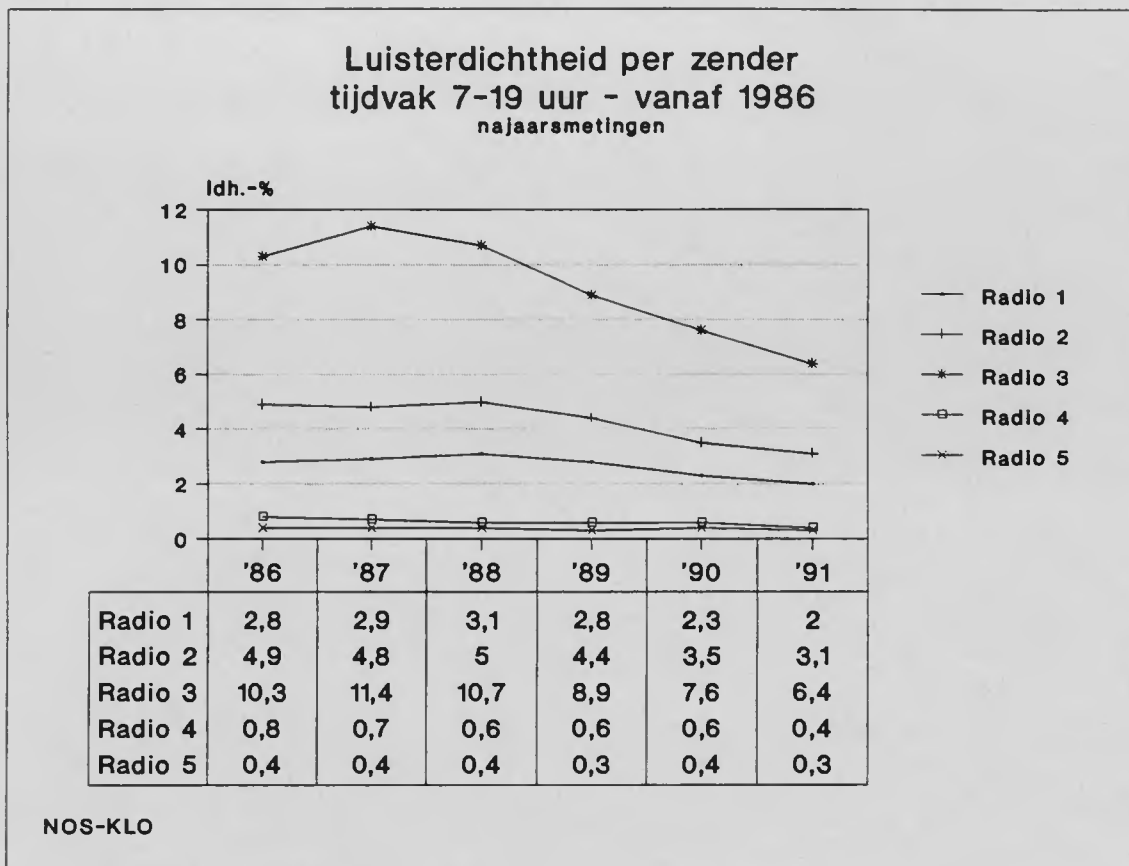
* Voor Radio 5 gelden andere tijdvakgrenzen: Radio 5 begint 's morgens om 8.30 uur c.q. 9.00 uur en eindigt 's avonds om ongeveer 22 uur (wisselende eindtijden).

** Landelijke uitkomsten voor de regionale omroep over alle kwartieren in het gegeven tijdvak; een aantal regionale omroepen zendt echter niet het gehele tijdvak uit.

*** Een luisterdichtheid-percentag kan worden omgerekend tot absolute aantallen luisteraars van 13 jaar en ouder door het te vermenigvuldigen met 121.000. Bijvoorbeeld: luisterdichtheid alle zenders samen in het tijdvak 7-24 uur+ 15.8 d.w.z. $15.8 \times 121.000 =$ circa 1.912.000 luisteraars van 13 jaar en ouder.

4.2 Ontwikkeling luisterdichtheid per zender

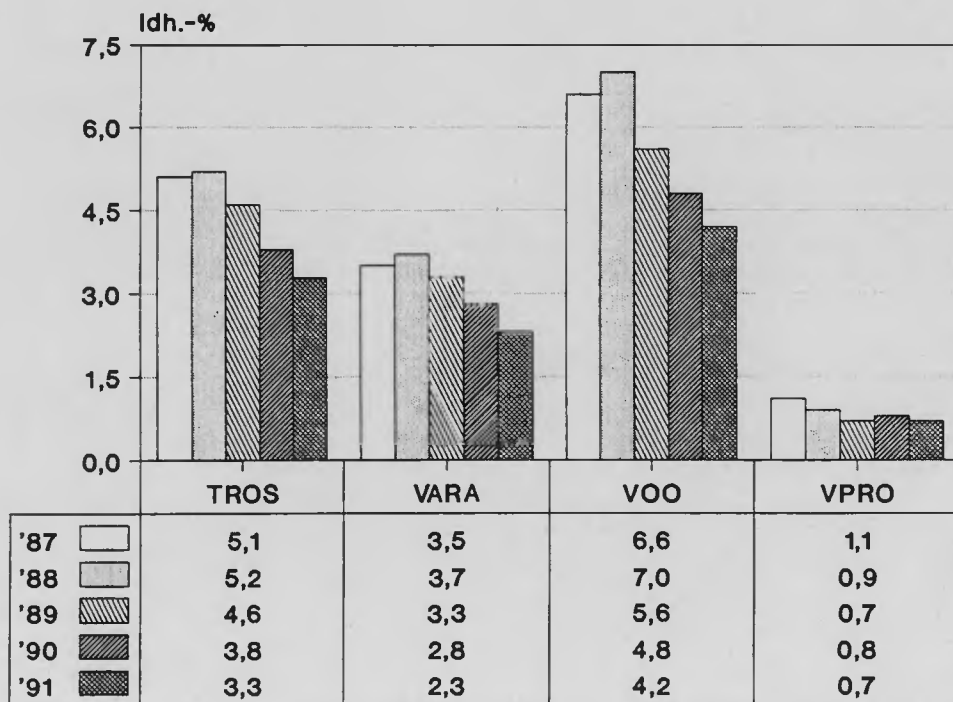
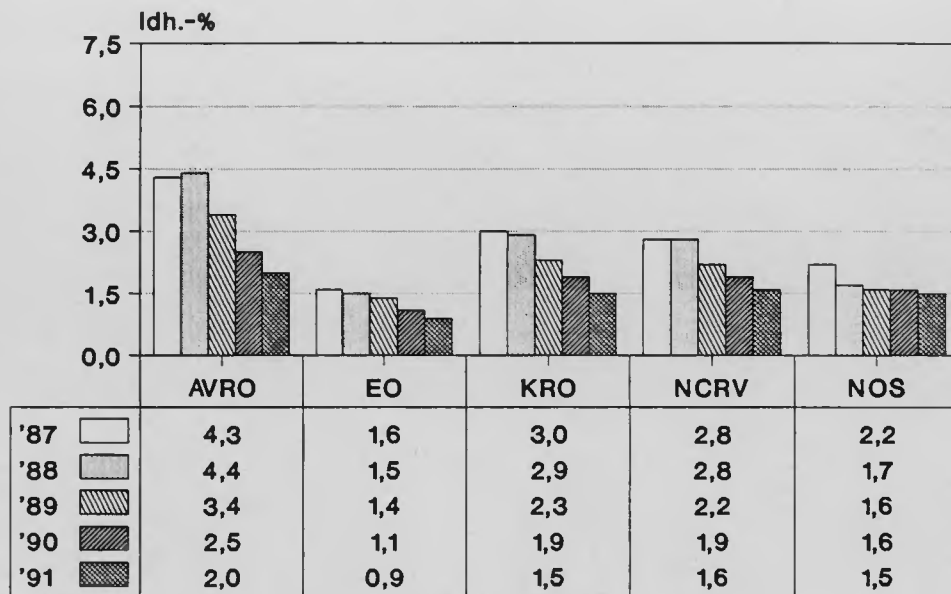
Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling in de beluistering van de Hilversumse zenders voor het tijdvak 7-19 uur in de afgelopen vijf jaren.

4.3 Luisterdichtheid per omroep

De volgende grafieken tonen het verloop van de luisterdichtheid per omroep in de afgelopen vijf jaren. Het gaat hierbij om de gemiddelde luisterdichtheid per omroep over alle uitzendingen op Radio 1 t/m 5 tussen 7.00 en 24.00 uur .

**Luisterdichtheid per omroep
tijdvak 7-24 uur - vanaf 1987
najaarsmetingen**

5.1 Marktaandeelen radio in Nederland

STATION	ZENDER	PROFIEL	UITZEND TIJDEN	GEMIDDELDE LUISTERDH. OP UITZENDT.	MARKT AANDEEL 7-24 uur
Radio 1	AM-E	A LM	7-21	1,8%=220.000	10%
Radio 2	FM-A	LM I	7-21	2,7%=330.000	14%
Radio 1/2	FM-A	LM A I	21-24 24-7	1,7%=210.000	2%
Radio 3	FM-B	PM	6-24	4,6%=550.000	30%
Radio 4	FM-C	KM	7-24	0,3%=40.000	2%
Radio 5	AM-F	I	8.30-23	0,2%=30.000	1%
REGIO	FM-D	LM A I	7-19	4,1%=490.000	18%
Radio 10	KA	PM	0-24	1,0%=120.000	7%
Sky	KA	LM	0-24	1,3%=150.000	9%
Power FM			0-24	0,1%= 10.000	0%
Hitradio			0-24	0,0%= 5.000	0%
OVERIGE	KA	DIV.	6-24	1.0%=120.000	7%

- Gebaseerd op luistergegevens november 1991.
Van RTL-radio, Radio Noordzee etc. zijn nog geen cijfers bekend.
Luisterdichtheid berekend op feitelijke uitzendtijd tussen 6-24 uur.
- Aandelen alleen berekend over periode 7 - 24 uur.
- Verklaring afkortingen:
 - AM: amplitudemodulatie (o.a. middengolf)
 - FM: frequentie modulatie
 - KA: kabel
 - A: aktualiteiten
 - I: informatie/divers
 - LM: lichte muziek: m.o.r.
 - PM: popmuziek
 - KM: klassieke muziek

5.2 Ontwikkeling marktaandeel in Nederland

	4e kw. 88	nov. 89	nov. 90	nov. 91
RADIO 1	13%	12	11	10
RADIO 2	24%	21	18	16
RADIO 3	47%	41	36	20
RADIO 4	3%	3	3	2
RADIO 5	2%	2	2	1
RADIO 1 tm 5	89%	78	70	59
REGIO	4%	8	10	18
RADIO 10	-	3	5	7
SKY RADIO	-	5	9	9
OVERIGE	7%	7	7	7

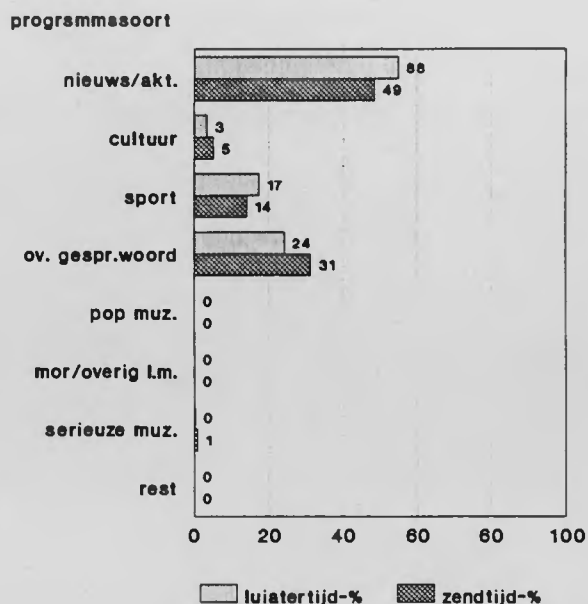
N.B.: cijfers zijn berekend over het tijdvak 7-24.

Radio 2 incl. Radio 1/2 gecombineerd na 21.00 uur.

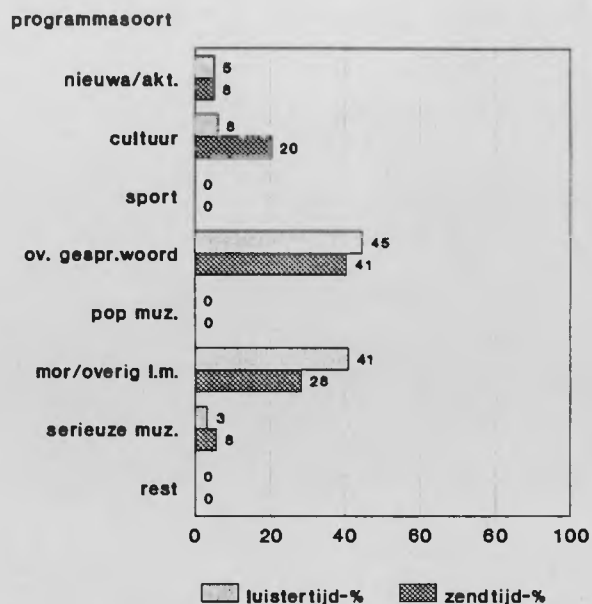
6.1 Verdeling luister- en zendtijd

Verdeling luistertijd en zendtijd naar programmasoort - nov. 1991

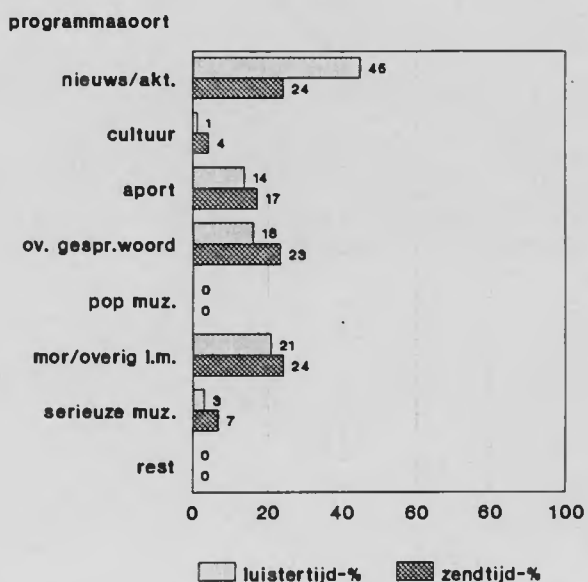
Radio 1

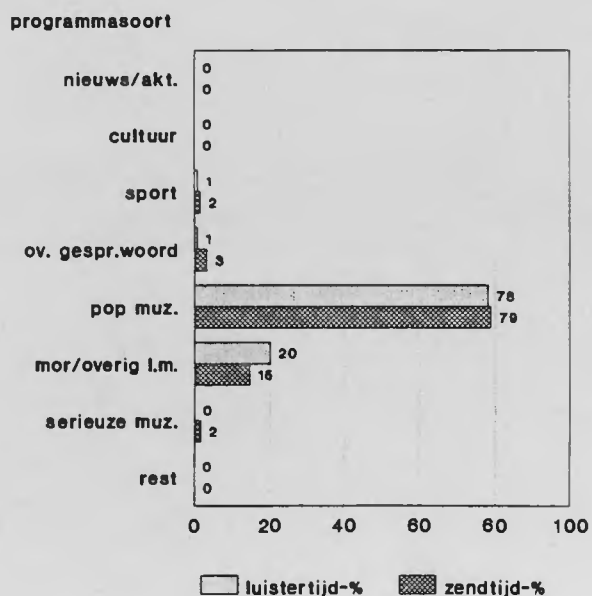
Radio 2

Radio 1/2 (6-7 u. + 21-24 u.)

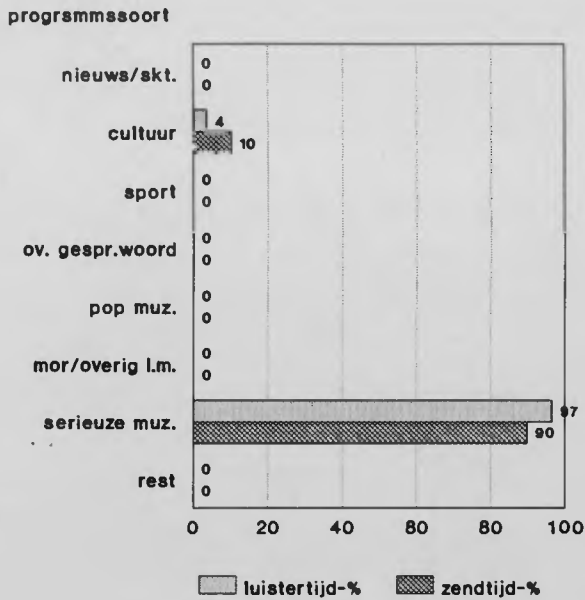
Radio 3

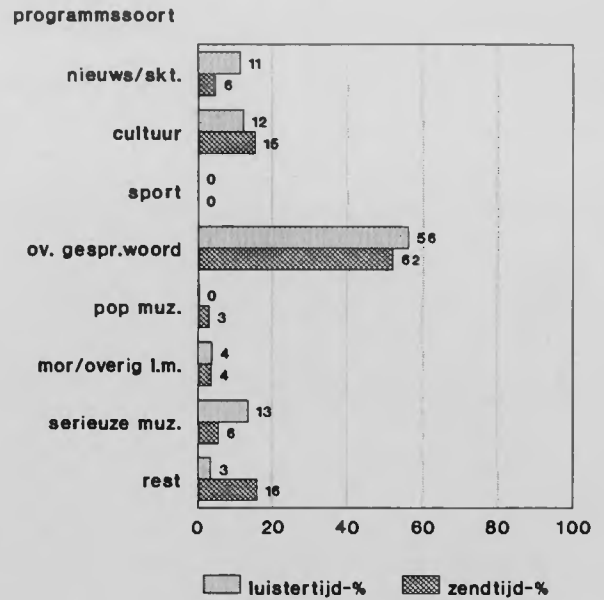
mor/overig l.m.: middle of the road/
easy listening/overige lichte muziek
NOS/KLO

Verdeling luistertijd en zendtijd naar programmasoort - nov. 1991

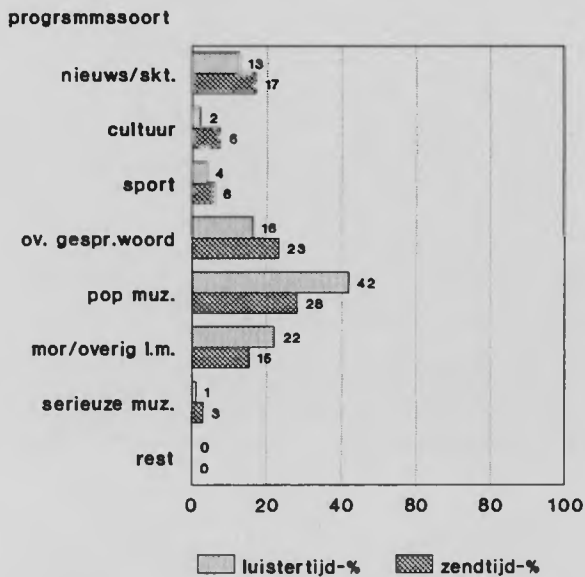
Radio 4

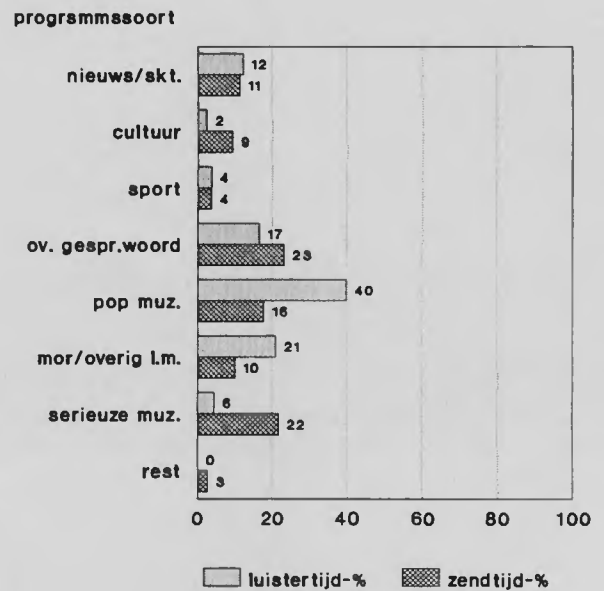
Radio 5

Radio 1+2+3

Radio 1+2+3+4+5

mor/overig l.m.: middle of the road/
easy listening/overige lichte muziek
NOS/KLO

7. Overzicht huidige zenderpark Landelijke Radio-omroep

De landelijke omroep heeft thans voor de verspreiding van de 5 landelijke radio-programma's, Radio 1 t/m 5, de beschikking over de volgende zenders en zendernetten:

- 3 AM-zendernetten (E-,F-, en G-) met totaal 5 zenders
- 3 FM- zendernetten (A-,B-, en C-) met elk 7 zenders per net.

AM-zenders.

De frequenties van de AM-zenders en hun operationeel vermogen is als volgt:

- 1 AM-E zender via 1008 kHz, vermogen 400 kW ten behoeve van Radio 5
- 1 AM-E zender via 891 kHz, vermogen 20 kW voor Radio 5
- 1 AM-F zender via 747 kHz, vermogen 400 kW voor Radio 1
- 1 AM-F zender via 1251 kHz, vermogen 20 kW voor Radio 1
- 1 AM-G zender via 675 kHz, vermogen 120 kW voor Radio 3, niet landelijk dekkend.

Reserve-voorziening:

- 1 AM-zender in de Flevo, vermogen 400 kW, als reserve inzetbaar voor de zenders AM-E (= 1008 kHz) en AM-F (=747 kHz)

Back-up voorziening:

- 2 AM- zenders in Lopik, elk 60 kW, inzetbaar voor AM-E en AM-F.

FM-zenders.

Via de 3 FM-zendernetten (A-,B- en C-) worden de landelijke programma's van Radio 2, -3 en -4 uitgezonden. Daartoe zijn per zendernet 7 (FM-) zenders beschikbaar met als opstelplaatsen Goes, Hulsberg, Lopik, Markelo, Roermond, Smilde en Wieringermeer.

Een nieuw vierde landelijk FM-net (het FM-H-net) wordt thans aangelegd en is per 1 januari 1993 gereed. Het FM-H- net krijgt als signaal het landelijke nieuws- en actualiteitenprogramma.

Overzicht landelijke radio-zendernetten, aantal zenders, belegging

zendernet	aantal zenders	programma	programmaduur
FM-A	7	Radio-2	24 uur
FM-B	7	Radio-3	18 uur
FM-C	7	Radio-4	17 uur
(FM-H per 1/1 - 1993 in gebruik)	12	" Radio-1"	24 uur
AM-E	2	Radio-5	16 uur
AM-F	2	Radio-1	24 uur
AM-G	1	Radio-3	18 uur

afhandeling: Voorzitter

voorzending: DOZ/OSD

Tel. Kennisgeving

31A
Vla-12

BD 30

Bestuur

E
L
Z
I
J
N
V
O
L
K
S
G
E
Z
O
N
D
H
E
I
D
U
R
G
E
I
T
U
U
R

Aan het bestuur van de Nederlandse
Omroepprogramma Stichting
Postbus 444
1200 JJ Hilversum

Ons kenmerk
MLB/OP-912204
Onderwerp
landelijk publiek
radiobestel

Inlichtingen bij

Doorkiesnummer
070-3406207
Bijlagen:

Rijswijk
15 JULI 1991
Uw brief

Geacht bestuur,

Al geruime tijd is de existentie van de landelijke publieke televisie aan de orde. Dit neemt niet weg dat de inrichting van het landelijke radiobestel een even grote aandacht behoeft. Wij zullen het erover eens zijn dat de omgeving waarin de publieke radio moet functioneren minstens zo drastisch is gewijzigd als bij televisie het geval is. De concurrentie komt in toenemende mate op zijn minst van twee kanten: de regionale en lokale publieke omroep en commerciële binnen- en buitenlandse radiostations. Ik heb begrepen dat het thans snel teruglopende marktaandeel van de landelijke publieke radiozenders - in één jaar van 73% naar 65% - ook bij u tot bezorgdheid heeft geleid en dat u het voornemen hebt om op korte termijn over het radiobestel een meerjarenvisie te presenteren. Ik onderstreep graag de noodzaak hiervan en herinner u aan de uitspraak in mijn nota over de publieke omroep, dat krachtige exercities nodig zijn over de omvang van het radiobestel, efficiency en samenwerking, kwaliteit en een aantrekkelijke en goed herkenbare programmering.

Ondanks de bewegingen die op het radiofront waarneembaar zijn, maak ik mij toch ernstig zorgen over het tempo en de daadkracht waarmee de problemen tegemoet worden getreden, reden waarom ik mij tot u wend.

De recente geschiedenis van de publieke televisie heeft aangetoond dat de omroepen voor een transformatieproces pas open bleken te staan nadat substantiële verliezen waren opgetreden in publieksbereik en reclame-opbrengsten. Ik doel hier op de bereidheid om gezamenlijk naar een versterking van het programma-aanbod te streven en in onderlinge samenwerking bedrijfsmatiger te opereren. Het lijkt mij onacceptabel dat deze geschiedenis zich bij de radio herhaalt en dat al te lang met een zekere mate van vrijblijvendheid visies en ideeën worden ontwikkeld zonder op adequate wijze consequenties te trekken uit het (straks) zo in ruime mate aanwezige concurrerende aanbod.

C.A. 021804

Bezoekadressen

Rijswijk

Postbus 2280

Correspondentie uitsluitend
richten aan het postadres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van

Telef. Rijswijk
01680 wvcrw

"N.O.S." 17 JULI 1991

De bereidheid om in grote onderlinge samenhang te programmeren lijkt mij nog meer dan bij de televisie het geval is de centrale opgave. De herkenbaarheid van de zender voor het publiek speelt bij radio immers een grote rol. Besluiten over een samenhangende programmering en de daarvoor benodigde samenwerking zullen mijns inziens dan ook alleen succesvol zijn, indien deze over de volle breedte van de in het geding zijnde organisaties worden ondersteund. In dit verband wijs ik u gaarne op het volgende.

De publieke landelijke radio kost veel geld. Het huidige budget bedraagt circa f 280 mln. Daar het verzorgen van een radio-aanbod een aanzienlijk geringere financiële investering vergt dan bij televisie het geval is, ligt het in de verwachting dat zich binnenkort nieuwe commerciële initiatieven zullen aandienen, bijvoorbeeld voor het verzorgen van een populair (of klassiek) muzikaanbod. Een tot wet verheven voorstel tot introductie van binnenlandse commerciële omroep zal daartoe extra uitnodigen.

In dit licht vind ik het alleszins reëel de kwestie van de omvang van het landelijke publieke radio-aanbod in een meerjarenvisie aan de orde te stellen. Tot nu toe krijg ik de indruk dat het huidige bestel - 5 programmatische zenders - in de plannen steeds als vertrekpunt wordt genomen. Het lijkt mij toe dat het op dit punt gestelde in het regeerakkoord niet langer onbespreekbaar is, nu ook een beperktere omvang van het publieke televisiebestel wordt overwogen.

Wat de concrete inrichting van het toekomstige radiobestel betreft, krijg ik de indruk dat er - grosso modo - twee modellen in Hilversum voorliggen:

- een (glasheldere) zenderkleuring naar type programma;
- een clustering zendgemachtigden analoog aan die voor de televisie.

Ik kan mij voorstellen dat een ver doorgevoerde zenderkleuring nauw aansluit bij de behoeften van het publiek. Uit onderzoek is immers gebleken dat de luisteraar een voorkeur heeft voor duidelijk geprofileerde netten en horizontale programmering. Als nadeel daarvan kan worden aangemerkt dat de legitimiteit van bepaalde publieke zenders erg kwetsbaar is in het licht van een commercieel aanbod met eenzelfde type programmering.

Organisatorische aansluiting bij de indeling van de televisiezenders kan tot een zekere kleuring leiden die minder kwetsbaar is in zijn legitimatie. Tevens kan er een duidelijker profilering van het publieke radio- en televisiebestel als één geheel mee worden weerspiegeld. De vraag is of de publieksaantrekkelijkheid in dit model voldoende aanwezig is.

Het ontgaat mij natuurlijk niet dat de verschillende modellen ook consequenties hebben voor de hoogte van reclame-inkomsten.

Een voorkeur voor één van deze modellen wil ik nog niet uitspreken. Ik ga ervan uit dat in een meerjarenvisie een overtuigende onderbouwing zal worden gegeven van de keuzen die worden gemaakt. Ik ga er in elk geval vanuit dat de maatregelen die worden voorgesteld, geënt zijn op het publieke karakter van het aanbod, een grote mate van onderlinge samenwerking en dienstbaarheid aan de profilering en herkenbaarheid van de verschillende zenders en daadwerkelijke bereidheid tot efficiency-verbetering. Uiteraard zal ook een zo goed mogelijke becijfering van de reclame-inkomsten in de onderbouwing thuishoren.

Het lijkt mij goed u er nu reeds op te wijzen dat voortvarendheid van uw kant alleen al noodzakelijk is omdat ik het realiter niet voor mogelijk houd exploitatie-tekorten die door een afwachtende houding bij de radio (-omroepen) optreden uit de algemene omroepreserve aan te zuiveren. Indien dit niet gebeurt en de radio grote verliezen zal gaan lijden door het teruglopen van de STER-inkomsten, zullen de financiële gaten door henzelf moeten worden opgevuld of zullen zij op andere wijze de ontstane problemen moeten oplossen. Van mijn kant kan in elk geval geen financiële bijdrage verwacht worden.

Graag wil ik u verder wijzen op de door mij sterk gevoelde noodzaak om in meerjarenvisie aandacht te besteden aan de mogelijkheden tot samenwerking tussen landelijke publieke radio en de (publieke) regionale omroepen. In een toekomstgerichte benadering van de radio-problematiek zal mijns inziens gestreefd moeten worden naar meer eenheid van alle tot het publieke bestel te rekenen organisaties, terwijl betrokkenen, zoals ik in mijn nota over de publieke omroep reeds opmerkte, nu meer geneigd zijn elkaars marktposities in termen van concurrentie te beleven. Een dergelijke eenheid veronderstelt niet alleen een grote samenhang in het bestel op landelijk niveau, maar ook een nauwe verticale relatie tussen de landelijke en regionale/lokale publieke omroepniveaus. Het lijkt mij zeer wel mogelijk om als eenheid te opereren zonder dat de eigen geardeheid van de programmering daarbij aangetast wordt. In deze lijn vind ik de doordenking van de mogelijkheden van nauwere bestuurlijke, programmatische en organisatorische banden met Radio Nederland Wereldomroep minstens even belangrijk. Het betreft hier een voorziening met het niet geringe financiële budget van f 70 mln uit de omroepmiddelen. Het lijkt mij onverantwoord, nu de publieke radio blijvend op het scherp van de snede zal moeten opereren, deze voorziening niet in het transformatieproces te betrekken.

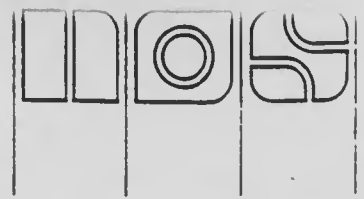
Zowel in het geval van nauwere samenwerking tussen landelijke radio en regionale omroep als die tussen landelijke radio en de Wereldomroep zie ik niet alleen efficiency- en financiële voordelen. Ik kan mij zeer wel voorstellen dat op programmatisch terrein winst te boeken is door samenbundeling van krachten en een verhoogde doelgerichtheid.

Een snelle, goed onderbouwde, besluitvorming uwerzijds zal wellicht nog ondersteuning van (organisatie-)onderzoek behoeven. Zoals in mijn nota publieke omroep aangegeven ben ik bereid hiervoor financiële middelen ter beschikking te stellen.

Hoogachtend,

de Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur.

drs. H. d'Ancona

Bijlage 9

Besluit NOS-BESTUUR dd. 20 maart 1992

1. Het NOS-Bestuur deelt de uitgangspunten van het voorstel dat hiermee ter tafel is gebracht, zoals beschreven in de eerste twee hoofdstukken.
2. Het Bestuur neemt kennis van de technologische ontwikkelingen, zoals beschreven in het derde hoofdstuk van dit voorstel.
3. Het Bestuur onderschrijft de missie van de publieke radio , zoals beschreven in het vierde hoofdstuk van het voorstel.
4. Het-Bestuur accepteert de voorstellen van het veranderingsproces, zoals beschreven in het vijfde en zesde hoofdstuk van het voorstel, waaronder het instellen van zenderredacties en het aanstellen van coördinatoren.
5. Het Bestuur stelt, conform het voorstel, de profielen van vast van:
 - a. Radio 1;
 - b. Radio 2;
 - c. Radio 3;
 - d. Radio 4;
 - e. Radio 5.
6. Het Bestuur draagt het DB op om zo snel mogelijk, in overleg met de zendgemachtigden, de uitwerking van deze besluiten ter hand te nemen. het Bestuur van de voortgang van de uitwerking op te hoogte te houden en de besluiten die aan het Bestuur zijn voorbehouden in een volgende vergadering voor te leggen.

